

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

37.41 H
260
†
1041

Fra

Vallekilde Folkehøjskole

48

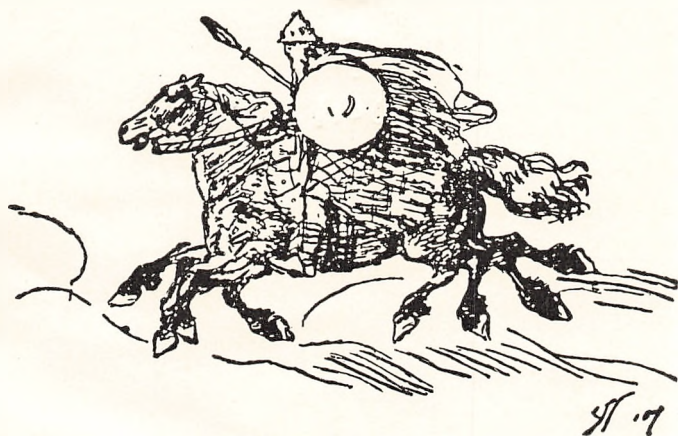
Udgivet af Selevsforeningen

1941

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

48

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1941

Statens pædagogiske Studiesamling
København V.

39.64

Ja

†

1941

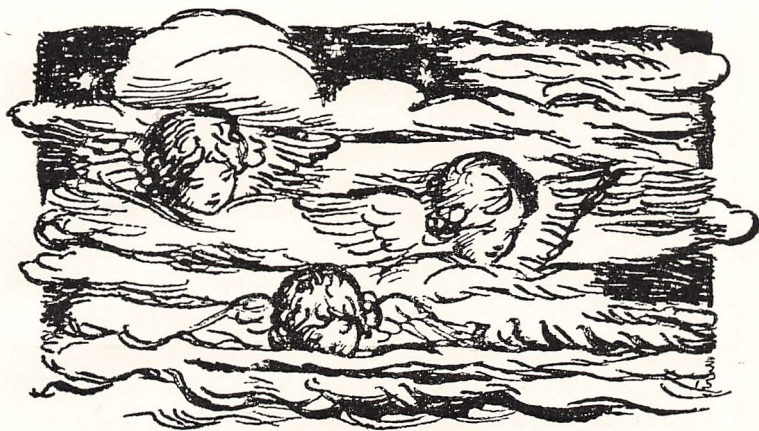
H

1045/891

Ejvind Christensen
KØBENHAVN

**Statens pædagogiske Studiesamling
København V.**

Folkenes Sag.

Ludvig Schrøder har engang brugt udtrykket: »For at være lykkelig må man tro på sin fremtid. Det gælder om det enkelte menneske og om et folk.« Det er utvivlsomt rigtigt.

Men det må da siges, at det i tiden er tungt for mange af verdens folk, især for de små nationer. Som verdens mægtige agter menneskeliv ringe, sådan spotter de ad de små nationer; de er brikker i de stores spil. Når det passer magtpolitikeren, kan han vel dyrke den lille nation; han kan endog stille den under sin beskyttelse. Men ingen vil stole på hans bestandighed. Når magtpolitikken kræver det, tillades det passivt, at dolken stikkes i ryggen på den lille nation.

Flere af Europas nationer er ydmyget og underkuet. Til fremmed vold og undertrykkelse føjes det værste: at folk i de undertrykte lande hemmeligt og åbenbart stiller sig i de fremmedes sold. Derved er der budt det undertvungne folk den bedste skål.

»For at være lykkelig må man tro på sin fremtid.« Det falder utvivlsomt mange tungt at bevare denne tro

på folkets fremtid. Der er i alt fald ingen plads for en overfladisk optimisme. Alt, hvad vi af den art har næret, må vi nu radikalt gøre op med. Ansigt til ansigt med de sidste to års hårde kendsgerninger må vi vende ryg til alt overfladisk arbejde, folkeligt og mellemfolkeligt. Vi bliver skeptiske overfor alt, som kun begrundes i vor egen kraft. Misforstå mig ikke: Vi skal benægte, at det, der sker, sker ifølge en uafvendelig skæbne, ligeså lidt som vi tror, at det, der er over os, har en naturkatastrofes uafvendelige karakter over sig. Vi tror, at det havde været muligt for folkene gennem et organiseret samarbejde at bygge en helt anden verden op, en verden i fred, hvor der dog var brug for og plads for al ædel menneskelig kamp og kappestrid.

Og myten om krigens hærdende og folkeopdragende betydning, myten med tilsætning af et ønske om, at vi for folkets sundheds skyld må have endnu langt større trængsler at gennemgå, er ligeså overfladisk og uansvarlig som den letkøbte optimisme, jeg før nævnte. Vi vil gerne nævne, hvad der nævnes kan af folkelig samling og i det hele af menneskeligt værdifuldt, som i trængselstiden er kommet så klart frem. Og det er rigtigt, at vi gør det, især når vi selv efter evne er med i det folkelige arbejde. Men vi må ikke glemme, at for hver måned, der går under krigens hærgen, så tiltager også de opløsende kræfter i styrke: løgn, gridskhed, sædeligt forfald, had.

Krigens kår har også for vort folk givet både et plus og et minus, og vi skal i sandhed være varsomme med i en hast at gøre plus'et større end minus'et. Vort fredsbegreb har meget muligt været for passivt. Vi vil af denne tid lære, at freden, om vi skal være den værd, må mættes med indhold, at det må blive en dådfuld fred, både socialt og åndeligt, i folkelig og i kirkelig henseende.

Da kal nok gælde Grundtvigs ord i ra »Mands Minde«: ». . . freden kan have en skueplads, lige så dådfuld og langt anderledes tiltrækkende end krigens, ja, freden kan og burde alle vegne . . . have en historie langt rigere og anderledes lystelig end krigens, uden når den føres til forsvar for friheden og de fredelige sysler.«

Uden at henfalde til menneskedyrkelse så tør vi nok sige, at menneskene har evner til at bygge en helt anderledes verden op. Der er ingen falsk optimisme i at sige dette. Det er sandheden. Det er nu engang givet menneskene at kunne samarbejde. Men samarbejdet forudsætter nødvendige betingelser, hvoraf vi selv kan præstere nogle, mens den afgørende betingelse rækkes os af Gud — til modtagelse eller forkastelse. Denne afgørende betingelse skal vi snart prøve at tænke på. Men forkaster vi Guds betingelse, som allermest er gave til os, da er vi både i fred og krig ude i synden og derfor i opløsning. Imidlertid kan et folk ligeså vel som et enkelt menneske både i krig og fred drives hjem og tvinges til besindelse og forståelse af dets stilling.

Hvis man tør tale om et gode i forbindelse med krigen, så er det vel allermest det, at den som andre tunge hjem søgelser kan tvinge et menneske og et folk til besindelse, til at blive klar på dets sande stilling. Det forekommer mig, at det er denne hårde tids opfordring til de små nationer, også til det danske folk. Hvad er vor berettigelse som folk? Hvordan er vor stilling? Hvad er vor opgave og vort mål?

Jo hårdere vilkårene bliver for det lille folk, desto lidenskabeligere må vi spørge om vor berettigelse. Jo mindre der regnes med os, desto dybere må vi ind for at finde sandheden om folket.

Da Paulus holdt sin berømte tale på Areopagos i Athen, sagde han: »Og Gud har ud af eet blod ladet hvert menneskefolk sætte bo over hele jordens flade, idet han bestemte fastsatte tider og grænser for deres bostade, for at de skulde søge Gud.« Grækerne havde glemt skaberen og menneskeslægtens enhed; de mente, at de forskellige folk var fremkomne af sig selv på de forskellige steder af jorden. Men Paulus peger på menneskehedens fælles oprindelse i Gud og på, at Gud har skabt hvert enkelt folk. Paulus kalder her frem sandheden om folkene. Det er Guds skabermagt og kærlighed, som står bag selve folkets tilblivelse og eksistens. Uden den kærlighed er vi intet som folk, og forsages ganske Guds kærlighed på jord, da bliver jorden til et helvede.

»Thi mandhjem, med alle dets riger og øer,
det er kun et helved. når kærlighed dør!«

Så har Gud også villet, at det danske folk skal være. Det er ikke en tilfældighed, at det er til; det er heller ikke, som græske hedninger troede det, vokset op af sig selv. Men Gud har kaldet det. Hvor længe det danske folk skal være, om det skal være til evig tid, — det ved vi intet om. Det kan ikke nytte, at vi i bombastiske sange eller med store ord søger at bilde hinanden noget ind i den henseende. Den sag afgøres i Guds råd. Men vi skal frimodigt stole på, at Gud har lagt grunden til vort danske folk. Han har haft en bestemmelse med det folk.

Paulus sagde i Athen: Gud har sat tid og grænse for et folks bostade, for at det skulde søge Gud. Her er utvivlsomt sagt, hvad der er folkets egentlige bestemmelse og mål: det skal søge Gud, kærlighedens, barmhjertighedens, retfærdighedens kilde.

Men under folkenes vandring mod det fjerne mål, en vandring, som fortæller om fald efter fald, da har

folkene fået betroet forskellige opgaver. Gud har ikke med egne ord sagt os, hvad f. eks. det danske folks opgave er. Vi må ud af vor historie og ud af vore store føreres oplysning søge at forstå vor folkelige opgave.

I et utrykt skuespil af N. J. Rald: »Hroar og Helge« møder vi i de to unge kongesønner to sider af danskerens historie og to sider af vort folks væsen. Helge er viking; han lægger dristige planer om udfærdstogter, hvor han skal vinde bytte, som andre skal betale, hvor han skal vinde ære, som andre skal bløde og lide for. Hroar vil bygge og styrke fredens Danmark gennem et krævende arbejde. Hverken Helge eller Hroar er for så vidt særegne danske typer; vi møder dem begge i folk efter folk. Men den danske Helge blev efterhånden drevet hjem, ikke for at blive hjemme, men for at søge ud på en anden måde. Ved Bornhøved og Lutter am Barenberg, gennem krige med Sverige og Tyskland blev Helge drevet hjem for aldrig mere at drage ud på kregseventyr. Når han siden drog ud som polarforsker eller sømand, som handelsmand eller ingeniør, som videnskabsmand eller idrætsmand, som landbrugets eller den folkelige oplysnings talsmand, så forstod han godt at hævde Danmarks gamle ry. Som krigserobrere blev den danske Helge drevet hjem. Det er ikke endnu sket med den tyske, den engelske, den russiske Helge. Og det falder efter sagens natur så langt sværere, for at det kan ske. Mægtige kredse i disse lande er endnu betændt af den hovmodige tro, at de skal bestemme og råde over andre folk. De har slet ikke endnu forstået, at Gud har sat tid og grænse for et folks bostade på jorden — også for det tyske og det engelske folk. I deres umættelige magtbegær gør de oprør mod Guds planer og vilje med folkene. Hvordan de skal lære lydighed mod denne plan og vilje, det ser vi ikke klart.

Men mon ikke de små nationers verdenshistoriske opgave ligger her! Mon ikke de nordiske folks og det danske folks opgave ligger her. Gud har brug for de små nationer i sin husholdning; det falder de små folk lettere *på det omraade* at blive lydige mod Guds vilje. Vi er drevet hjem. Vi skal i første omgang søge at komme over den bitterhed, som let følger af denne ydmygelse, bitterhed mod de store folk og bitterhed mod hinanden indbyrdes; hvor vel begrundet vi end måtte finde at nære bitterhed og had, så skal vi forstå, at bitterhed og folkehad forsimples og nedværdiger et folk; vi skal også overkomme den håbløshed og mindreværdsfølelse, som danske ofte har følt i den forbindelse. Men vi skal på den anden side også være på vagt mod al farisæisme, al bedremandsfølelse, al pukken på, at vi er så og så kultiverede i modsætning til de andre. Lad os dog ikke drive afgudereri med vor pæne, kultiverede danskhed.

Lad os holde fast på den grundlæggende kendsgerning, at Gud har sat tid og grænse også for vort folk. Lad os frimodigt stole på, at han har brug også for det danske folk i sin store husholdning, at den danske sag for så vidt også er Guds sag. Og så ud af folkets erfaring få visdom til og af en god samvittighed få kraft til at løse vor opgave som folk, alt mens vi stævner frem mod det store, fjerne mål.

Vor folkelige opgave!

I en nordisk sang synger vi:

Da skal det frie
mægtige Norden
føre til sejer
folkenes sag.

Det frie, mægtige Norden taler vi på een vis stille om i dag. Og dog er det nok sådan, at Nordens sam-

virke behøves for at føre til sejer folkenes sag, den folkenes sag, som indeslutter den danske sag.

»Folkenes sag« er folkenes selvbestemmelsesret. Men det er mere endnu. Folkenes sag er arbejdet for indre og mellemfolkelig frihed og ret. Men folkenes sag er mere endnu. Er Gud folkeslagenes oprindelse, deres fader, så er folkeslagene søskende. Folkenes sag er søskendeforholdet erkendt. Det er ikke derfor og bliver aldrig derfor paradys på jord, ligeså lidt som det enkelte hjem er det eller nogensinde bliver det. Mellem søskende er der som bekendt nok af egenvilje og strid. Men i ethvert godt hjem er dog søskendeforholdet erkendt, og det plejer at være en virkelighed, som man kan bygge meget på. Folkenes sag er, som Grundtvig nævner det i en af sine nordiske sange: »Frihed og lighed og broderskab.«

Vi hørte tidligere, at menneskene har fået en vidunderlig evne til samarbejde. Men skal samarbejdet lykkes, forudsættes betingelser, som vi kun delvis selv råder for. Den afgørende betingelse er givet af Gud; hans gave til folkene er netop folkenes broderskab; een er vor fader, de andre vore søskende. Hvor den guddommelige grundlov fornægtes, gør mennesker oprør mod Guds orden og vilje med folkene. Hvor folkene erkender den guddommelige grundlov, erkender folkenes broderskab, der lægges den eneste holdbare grund under det, som er folkenes sag.

Nu er det altid klogt at arbejde med sig selv, inden man vil arbejde med andre. Folkenes sag må her i Danmark først og fremmest blive den danske sag. »Norden i det hele og Danmark fremfor alt«; sådan har Grundtvig udtrykt sin opfattelse. Grundtvig elskede Danmark og danskheden; men han elskede det danske som et led af den omfattende helhed, som er præget af den nordiske kæmpeånd og frihedsånd. »Ikkun dybt i

Norden jeg har hjemme«. Han elskede Danmark så højt, så han gav udtryk for sin kærlighed i ord, der undertiden blev misforstået. Man forstod ham således, at han skulde mene, at det danske folk var et udvalgt folk i den forstand, at det var hævet over andre folk. Men det er en grov misforståelse. Når han sagde, at den danske sag er Guds sag, så vilde han i samme åndedrag sige: den engelske sag eller den tyske sag eller den norske sag er Guds sag.

Det må naturligvis ikke forstås således, at alt, hvad man hiter på at kalde den danske sag, vil Gud stå bag ved, — ligeså lidt som alt, hvad man andetsteds vil kalde den tyske sag, vil Gud fremme. Hvis et folk med vold bryder over et andet folks grænse, vil det soleklart være gudsbespottelse at hævde, at Gud stod bag slig en gerning. Folkenes nationalafguder er ikke Jesu Kristi Gud og vor fader.

Men som hver enkelt i en søskendeflok har sine særlige evner og muligheder, således har hvert enkelt folk i folkeslagenes store kreds sine særlige evner og muligheder. Og som enhver god far og mor inderligt ønsker, at hvert enkelt barn må få dets evner og muligheder udviklet mest muligt, således tør vi tro, at det er Guds vilje, at hvert eneste folk skal komme til dets ret, at dets evner og kræfter skal fuldkommes.

Vi kan nu se, at det lille jødiske folk havde den verdenshistoriske opgave at oplære folkeslagene til at se og tro på den eneste ene Gud, himlens og jordens Gud. Hvor meget det jødiske folk nåede af dets opgave, og hvor meget det fejlede, er en sag for sig. Vi kan måske også se, at det lille græske folk skulde oplære folkene til at se skønheden og poesien i livet. De to små folk, jeg her har nævnt, har haft en så vældig verdenshistorisk opgave, at en svensk skribent udbryder: Vor kultur har sit udspring i Athen og Jerusalem,

fra Areopagos og Golgatha. Ja, slet disse navne ud af vor fælles historie, og vi vil næppe kunne fatte, hvad vi skulde miste.

Om det danske folks opgave er større eller mindre, skal ikke interessere os; dets opgave er i hvert fald stor, og opgaven er vor.

Ingen har som Grundtvig klart og varmt hævdet de nordiske og det danske folks sag. Sidst har Holger Kjær i sin fortrinlige bog: »Kampen om skolen« med megen klarhed fremhævet dette Grundtvigs syn. Som ingen andre folk har vi sans for livets tvedelthed: for kampen mellem liv og død, lys og mørke, sandhed og løgn. Hvor vi tilstræber at leve et sandt menneskeliv og folkeliv, må det altid være under kampens vilkår, fordi der er en uforligelig modsætning mellem lysets og mørkets herre. Denne kamp er den danske sag; men da Danmark er en aldeles uadskillelig del af Norden, så er det også Nordens sag. Men den danske sag er vi ikke ene om. Og Norden står heller ikke ene om Nordens sag. *Hvor og når* den danske sag er en ren sag, så er det visselig også Guds sag. Men det er da netop spørgsmålet: er den danske sag en ren sag? Er vi i vort forhold til andre folk fri for hævnplaner og had? Skal vi da ikke hade? *Jo, det onde skal vi hade.* Først og fremmest *i os selv*, men *også hos andre.* Men folkehad og klassehad er mørkets gerning. Hadets sump vil fange mange af Europas folk langt ud i fremtiden. Det er ondt, at vore stolte bygningsværker bliver sønderslået, og vore hjem bliver bombet. Men det vil menneskene komme over. De vil bygge andre huse og andre kunstværker. Men det forfærdelige had rækker Europa som en uhyggelig arv til den nye slægt. Skal det forpeste nye slægters ungdom? Kan vi danske sige os helt løs af det? Vi har sagt nej til at være med i tidens frygtelige molokdyrkelse; men vi må drage kon-

sekvensen: vi vil aldrig nære det had, som forbereder ny molokdyrkelse. Skal vi stole på den danske sag, da må den kunne ses af Guds øjne.

Men den danske sag er ikke mindre en sag mellem landsmænd, en sag, der vil god vilje og retfærdighed i det danske samfund.

Er den danske sag udad og indad en ren sag? Vi tør ikke sige det. Men stræber vi ærligt efter, at den skal blive det, så tror vi, at Gud er en barmhjertig Gud, som vil stå bag os i vor danske sag. Vi ved, at det hører til hans skaberorden, at det danske folk skal være. Når da danskheden kommer i fare, som den vitterligt er i dag, så må vi med den styrke, med al den klogskab, udholdenhed og kærlighed, vi ejer, værne om den danske sag.

»Dansker! dit folk er af de små,
det må du altid huske på,
ikke en sjæl det kan undvære;
højt det trænger til al din flid,
al din styrke og alt dit vid,
til sin adel og til sin ære.

Dansker! dit folk er af de små,
derfor vi grænsen værge må,
både i skole og kirke;
både mod syden og mod nord:
både med Guds og folkets ord
rejse et danevirke.«

At være tro i den danske sag — det er for alvor lagt os på sinde i tiden, som er inde. Derfor spørges der i Danmark helt igennem efter *det folkelige menneske*. Jeg siger ikke det nationale menneske og slet ikke nationalisten. Thi det ser vi næsten daglig: den uhyre forskel på nationalisten og det folkelige men-

neske. Nationalisten er et internationalt fænomen, som man aldrig kan stole på. Nationalisten i dag er meget muligt nationalsocialist i morgen, hvad det folkelige menneske i Danmark aldrig kan blive. Nationalisten er hyperpatriot, men næsten altid udansk.

Det folkelige menneske bygger videre på den danske sag, den, han modtog fra sine fædre, den, han vil række videre til sine børn.

Den folkelige dansker forstår, at det folkelige er en Guds gave, som vi på grund af vor sendrægtighed langsomt skal tilegne os. Vort folkelige hjem bygges langsomt. Det tager århundreder, inden vi ret føler os hjemme i det. Men her i Danmark blev det efterhånden en uskreven grundlov, at kærlighed til vort eget — parret med respekt for de andres ret — skal råde vor færd. Det blev en dansk tradition. Vi er lykkelige ved at kunne sige: det blev en nordisk tradition. Det var efter denne grundlov Nordens største folk handlede i 1905. Sverige vendte friheds- og retskravet mod sig selv og lod det ske fyldest i forholdet til Norge. Ånden af 1905, Nordens gode ånd, fik ny næring, da Islands selvbestemmelsesret blev anerkendt i 1918, og Island blev en fri stat i fri forening med Danmark.

Det var endelig ud af denne gode, stærke Nordens ånd, at Danmark handlede i 1920, da vor søndre grænse skulde drages. Vi handlede netop efter vor uskrevne, folkelige grundlov: kærlighed til vort eget — parret med respekt for de andres ret — skal råde vor færd. Nordens samvirke har været nødvendig for at komme så langt her under disse himmelstrøg. Folkenes sag er søskendeforholdet erkendt. Det er sket i Norden. Ikke fordi vi i Norden var bedre eller frommere end de andre; slet ikke, fordi vi var bedre kristne. Vi er i Norden akkurat så sølle mennesker, som mennesker er det i almindelighed ud over jorden. Men det er sket

her. Og just fordi det er sket her med disse sølle nordboer, så har jeg tro til, at det til sin tid også vil ske andetsteds. Vore øjne skal sandsynligvis ikke se det. Men derfor kan vi lige fuldt med hold i virkeligheden fastholde vor tro.

Midt i verdensmørket har jeg tro på, at den guddommelige grundlov om folkenes søskendeforhold til sin tid vil blive erkendt også andetsteds. Men mens de store nationer raser besindelsesløst i krigens mørke og river de små nationer ind i deres blodige hvirveldans, så skal vi klart holde fast på vor folkelige opgave, som er en del af folkenes store sag. Og bliver vi stundom trætte og mismodige, så skal vi lytte til den stille, sagtmodige, men stærke røst, som folkeånden taler til os. Det var just den ånd, Bjørnson talte om, da han i en tale til Nordens ungdom sagde: »Folkeånden hedder den Herrens engel, som nu kalder på dig, og som støtter dig, når du er træt, og . . . hvergang du tvivler. Folkeånden hedder han, som lærer dig at lære tålmod, tarvelighed, utrættelighed og bøn, han, som frier dig fra det fremmede og fører til dig *det* deraf, som du vokser af, han, som bærer folkenes suk for Alfaders trone, og som kommer igen med det svar: vær trøstig, jeg har bevaret eders lille stamme mellem de store, fordi jeg vil give den en gerning at gøre.«

Uffe Grosen.

Dansk Ungdomssamvirke.

At være folkets kårne mand på tinge har fra gammel tid været betragtet som en æressag her i Danmark. Til gengæld ventede folket af dets kårne mænd, at de røgtede landets tarv til fælles bedste, og at de altid handlede ud fra en ærlig vilje til at gavne fædrelandet mest muligt.

Vi har gennemlevet tid af vort folks historie, da dette syn på folkets kårne mænd var ved at gå tabt. En tid, hvor det for menigmand så ud, som det politiske partivæsen med dets intriger og blinde disciplin syntes at overskygge tanken om det fælles tarv — hvor det, som skilte, syntes stærkere end det, som samlede. Ikke at undres over, at ungdommen i vort land fik en flov smag i munden, når den på vælgermøderne hørte »folkets kårne mænd« kaste smuds på hinanden og bryde ned i stedet for i fællesskab at bygge landet op. Man fik et uhyggeligt indtryk af, at det for en politiker først og fremmest gjaldt om at rage den størst mulige del af kagen til sig og sine partifæller, og at det i forhold hertil var ligegyldigt, om den øvrige del af befolkningen gik i hundene.

Så kom den 9. april 1940 og gik som et jordskælv hen over Danmark, og både unge og ældre forstod, at det, vi til daglig gik og kævledes om, dog var for intet at regne mod den kendsgerning, at vi som danske kunde miste vor frihed og vor selvstændighed. Skulde Danmark komme frelst gennem den tunge tid, havde vi ikke råd til at splitte vore kræfter på indre politiske spørgsmål, men alle måtte stå sammen mod den fælles

fare, og da viste det sig, at de politiske partier hver for sig var store nok til at sætte deres eget til side for i fællesskab at prøve på at føre Danmark frelst igennem det store verdensopgør.

Men også ungdommen forstod, at tidens alvor krævede samling af alle spredte kræfter, og således blev »Dansk ungdomssamvirke« til, ikke som en ny organisation som konkurrent til de mange bestående ungdomsforeninger, men som et enigt samarbejde mellem disse, således at hver enkelt af de tilsluttede foreninger kunde bevare sin arbejdsmåde og fulde organisatoriske selvstændighed, men først og fremmest sådan, at alle kunde stå sammen om alt, hvad der kan kaldes rent dansk kulturelt arbejde uden særformål af nogen art hverken politisk eller religiøst.

Også her gik de politiske ungdomsorganisationer foran.

Den første spire til D. u. blev allerede lagt på et møde i Studenterforeningen den 25. juni 1940. Her mødtes de politiske ungdomsforeninger, de danske ungdomsforeninger, de kristelige ungdomsforeninger og afholdsungdommen m. m. for at drøfte grundlaget for et samvirke, — men først ved et møde i oktober stiftedes »Dansk ungdomssamvirke«, og professor Hal Koch valgtes til dets formand.

Formålsparagraffen lyder således:

»Dansk ungdomssamvirke«s formål er at yde bistand til danske ungdomsforeningers arbejde på et nationalt og kulturelt grundlag for derigennem at fremme ungdommens vilje til danskhed og ansvarsbevidsthed for fædrelandet, på dansk frihedsgrund at styrke samhørigheden indenfor den opvoksende slægt og at skabe respekt for Danmarks fortid og tillid til Danmarks fremtid.

Allerede medens arbejdet med udformningen af vedtægter stod på, greb arbejdet stærkt om sig — mange nye ungdomsorganisationer sluttede sig til. Jeg nævner i flæng: Studenterforeningen, Dansk kvindesamfunds ungdom, De danske gymnastikforeninger, Kvinde- ligt idrætsforbund o. m. fl. Ude omkring i landet dan- nedes den ene lokalkreds efter den anden, og disse konstituerede sig igen med fælles amtsudvalg. Der var en trang til samhørighed, en offervilje overfor alt, hvad der var dansk, der gav sig udslag i store fællesmøder med dansk tale og danske sange, en stor national stem- ningsbølge skyllede hen over vort land og rev gamle og unge med sig; men skulde denne stemningsbølge blive til andet og mere end en krusning på overfladen, da måtte den vække viljen til arbejde for Danmarks fremtid. Alene vor tilkendegivelse af, at vi står sam- men om vor danskhed, er en indsats, som giver »Dansk ungdomssamvirke« sin berettigelse, men også i det rent praktiske ungdomsarbejde har D. u. fået sin plads og sine opgaver.

D. u. har nu sit eget blad, »Lederbladet«, som ud- kommer hver måned, og sit eget kontor (Skindergade 20^a, Kbh.). Kontoret ledes nu af forretningsfører Knud Gedde, der varetager alle løbende forretninger. Des- uden findes en rejsesekretær, cand. theol. Vilhelm Nielsen, som rejser fra kreds til kreds og sætter ar- bejdet i gang.

Arbejdet tilrettelægges af et arbejdsudvalg bestå- ende af 9 medlemmer, der igen er delt i flere forskellige underudvalg hver med sine specielle opgaver. Et af disse udvalg arbejder med foredragsvirksomhed: Der udfær- diges en talerliste over velegnede talere og oplæsere, eller der sendes talere ud til større eller mindre fælles- møder rundt om i landet. Et andet udvalg tilrettelægger studiekredsarbejdet. D. u. holder hvert efterår kursus

for studiekredsledere og har udgivet flere studiekredsvejledninger og bøger egnede til benyttelse ved vinterens studiekredsarbejde.

Også film er med på D. u.s arbejdsplan. Gode film kan fås til leje ved henvendelse til kontoret. Det sidste skud på denne stamme er optagelse af film, der viser dansk ungdom i arbejde i fortid og i nutid. Filmen vil få premiére allerede i indeværende efterår og vil derefter blive stillet til rådighed for foreninger eller sammenslutninger, der ønsker at se den.

Et stort arbejde er lagt ved tilrettelæggelse af D. u.s sommerleje. I sommeren 1941 blev der afholdt 7 sådanne sommerleje rundt om i landet enten på højskoler eller andre steder, hvor pladsforholdene og naturomgivelserne egnede sig derfor. Disse sommerleje har en stor betydning for arbejdet. Her samles unge fra vidt forskellige samfundslag af vort folk og vidt forskellige meninger til samvær og fælles drøftelse af alle tidens brændende spørgsmål. Foredrag af vore dygtigste talere, friluftsliv, udflugter, forhandlingsmøder, sang og leg skifter dagen lang og giver en herlig følelse af, at vi trods alle forskelligheder dog står sammen i dette ene at være danske, og at denne følelse er i stand til at omfatte langt flere end blot vore nærmeste meningsfæller.

Arbejdsudvalget har desuden et kunstnerisk udvalg, der skal prøve at bruge danske kunstnere såvel i digtning som i skuespilkunst, tonekunst, billedhugger- og malerkunst i forbindelse med dansk ungdom — dette sker ved udsendelse af bøger og film, ved udstillinger og fremførelse af god kunst ved D. u.s møder.

Skal Danmarks rige bestå som et selvstændigt *folkestyret* land, da må den opvoksende ungdom forstå, at der følger et ansvar med at være borger i et sådant land, et ansvar, som gælder ikke alene overfor

en selv og ens nærmeste angående de rent materielle værdier, vi er sat til at vogte, men også et ansvar overfor andre samfundsborgere i vort land.

Vi har som danske modtaget en stor åndelig arv fra vore århundredgamle forfædre, en arv, som Arvesen har givet udtryk i ordene:

Frit at tænke, tale, tro,
 synge, hvad I skue,
 frit at lade livet gro
 under himlens bue, —
 det er eders bedste sans,
 og den ligner ganske hans,
 som er menighedens.

Den arv skal vi røgte vel, for den er for os en betingelse for, at vi kan leve livet videre som danske mennesker. Men danske unge må sætte ind og gøre et arbejde for at tilegne sig denne arv, dygtiggøre sig til at kunne løfte den og med den i behold bære Danmark »ind i dagen ny«. Det at vie det danske folkestyre sin tid og sine kræfter er ikke en tvivlsom bestilling, som kun de såkaldte politikere kan give sig af med, men en kær pligt for enhver dansk mand eller kvinde, som har lært at forstå, at kun »på dansk friheds grund« kan vi leve vort liv som danske mennesker. Gid »Dansk ungdomssamvirke« må blive en løftestang i dette arbejde.

Øyås i oktober 1941.

Hans Trier Hansen.

Glasmalerier i Korskirkens Kor

Nadverens Venskabstegn.

(Prædiken ved Vallekilde Højskoles Elevmøde 1941)

De to højdepunkter i vor gudstjeneste er dåben og nadveren. Derfor er i denne kirke døbefonten stillet midt i kirkerummet. Og derfor er det sådan i denne kirke som i de fleste andre, at prædikestolen er ikke anbragt i kirkens midterlinie, men lidt henne til den ene side. Der har ganske vist været en gang, da den stod midt for altret, men man indså efterhånden, at den stod bedre lidt til siden. Og her mener jeg også, at den må have sin plads. Prædikestolen må ikke skygge for altret. Prædikestolen og prædiketjenesten må ikke på

nogen måde spærre udsigten og vejen op til vor Herres bord, den skal stå på vejen dertil og pege derhen imod. Alt hvad der siges fra prædikestolen skulde gerne pege i retning af nadverbordet, selvom det ikke nævnes direkte i hver prædiken.

Men idag vil jeg gerne tale direkte derom. Jeg har jo nok været klar over, at denne gudstjeneste i høj grad vilde blive præget af ungdom, og jeg ved også, at for en del unge er nadveren den del af gudstjenesten og af kristentroen, som de sidst finder ind til. Derfor, hvis jeg vilde lempe mig efter jer, vilde jeg have fundet et andet emne af kristentroen frem til idag. Men man kan lempe sig så meget og så ofte, så man forsømmer det bedste og det dyreste. Og jeg vil nu ikke lempe mig idag. Jeg vil tale noget om nadveren, netop for om det for nogen af jer kunde blive en håndsækning til at blive mere fortrolig med den. For jeg tror nu ikke, at kristentroen har fået sin fulde udvikling og sin fulde bæreevne, førend altergang er et fast led deraf. Og det kan til alle tider, og ganske særlig nu, hurtigt blive sådan, både for ældre og unge, at de får brug for kristentroens fulde bæreevne.

Hvad er da den kristne nadver? Den er lydighed mod en os givet befaling. Dermed er egentlig det hele sagt. Men jeg vil idag prøve at gå et skridt videre i forståelsen deraf, og jeg vil da sige, at nadveren er venskab med den største personlighed i verden.

Prøv at tænke på et af de mennesker, som I regner for noget stort. I kender ham kun på afstand, eller har måske bare hørt om ham, men I beundrer ham og ser op til ham. Og prøv så at tænke dig, at en dag møder du ham på gaden, og han kommer hen og hilser på dig og siger: Jeg vil så gerne gøre bekendtskab med Dem. Gør mig den fornøjelse at gå med hjem og spise aftensmad hjemme hos mig. Og prøv så at tænke, at

når du igen trækker dig tilbage og siger tak for iaf ten, så siger den anden: Hør, det var rart at være sammen med Dem — det må De endelig gøre om igen, kom ligeså tit De vil, De skal altid være velkommen.

Det vilde jo være en god oplevelse. Hvis det så ovenikøbet var en mand, der havde anseelse og indflydelse — så vilde I føle: Det er godt at have et sådant bekendtskab — der er noget betryggende ved at vide, at han betragter mig som en god ven, og det ved jeg jo fra den aften, jeg sad ved hans bord. Og hvis jeg vil vide, om det holder endnu, behøver jeg jo bare at gå hen og besøge ham igen.

Det vilde betyde: Nu har jeg en ven, som kan hjælpe mig både i det ene og det andet. Nu kan det aldrig gå helt galt for mig, når jeg har en sådan ven. — Og det er jo godt at kunne tænke sådan. Og alligevel tror jeg, at det vilde dog ikke være det vigtigste for jer i den sag. Det vigtigste vilde ikke være: hvad kan jeg få ud af det venskab — men det vigtigste og det I vilde føle den største glæde ved, vilde være selve venskabet. Dette: tænk at *han* bryder sig om at være venner med *mig*!

Jo mere vi ser op til et andet menneske, des mere kan vi føle en afstand mellem ham og os. Og her tænker jeg ikke så meget på de sociale afstande — alt hvad der hænger sammen med, at den ene tilfældigvis har flere penge end den anden, for det er jo en afstand, som man nok kan sætte sig ud over, når blot man tænker sig ordentlig om. Men det jeg tænker på, er når man føler overfor en anden: Han er et større menneske end jeg. Han er et bedre menneske end jeg, der er noget frit og helt og livsfrodigt over ham, som jeg ikke kan stå mål med. Og når jeg ser på ham, bliver jeg utilfreds med mig selv, jeg bliver urolig og bedrøvet over den afstand, der er imellem ham og mig.

Et sådant menneske, der på den måde står højt over en selv, går man ikke hen og siger til: Skal vi to være venner? Selvom man har nok så meget lyst til det — man tør ikke, man føler ingen ret til at gøre det. Nej, skal der komme et venskab i stand, må det være den anden, der begynder. Det må være den anden, der først viser en imødekommenhed, det er den eneste måde, hvorpå afstanden kan blive ophævet.

Og det vi sådan kan føle overfor et andet menneske, det kan vi komme til at føle endnu langt stærkere overfor Kristus. Jo mere vi ser på ham, des værre bliver det. Jo mere det går op for os, hvordan han er. Man kunde jo tro, at de, der føler den største afstand fra Kristus, er dem, der selv holder sig så langt som muligt fra hans kirke og hans evangelium. Men det er nu sådan, at jo nærmere vi kommer Kristus igennem den kristne kirke, og jo tydeligere vi ser ham for os igennem det kristne evangelium, des mere føler vi, hvor højt han er hævet over os. Jo mere vi forstår, hvordan det var, det menneskeliv han talte om — hvor forskelligt fra det vi lever — og at det var ikke blot noget han talte om, men han levede det selv, des mere får vi en urolig og bedrøvet følelse af, at der er altfor stor forskel på ham og os. Der er altfor stor afstand, og vi har slet ingen ret til at bede om hans venskab.

Men så er der nadveren! Nadveren er, at *Kristus* sletter afstanden ud. Den er, at Kristus foreslår det, som vi aldrig selv kunde foreslå. Det er Kristus, der begynder. Det er ham, der siger: Jeg vil gerne, at du og jeg skal være venner — og for at du kan se, at jeg mener det alvorligt, så kom og sid i min stue — kom og sid ved mit bord og lad os spise aftensmad sammen, sådan som gode venner gør det. — Nadver det er jo efterhånden blevet et specielt kirkeligt, højtideligt ord, men egentlig betyder det slet og ret aftensmad.

Det er nadverens store betydning, at dèr sletter Vorherre afstanden ud. Dèr lader han os mærke det, som vi med et andet ord kalder syndernes forladelse. Forskellen på ham og os bliver ved med at være der. Altergangen gør os ikke bedre end andre, og der bliver ved med at være en stor, stor forskel på os og så den usynlige deltager i måltidet. Men der sker det, at *han* siger: Nu skal I ikke tænke på den forskel. For *jeg* tænker ikke på den. Her ved mit bord — nu skal I bare glemme jer selv, og så skal vi være rigtig glade sammen.

Jeg sagde, at vi bliver ikke bedre mennesker af at gå til alters. Det er i hvert fald ikke noget, vi tør regne med. Nej, men vi bliver gladere mennesker. Det *er* en underlig *stor* glæde: at Guds søn viser os venskab. Jo mere vi kommer til at se op til ham, des mærkeligere synes vi det er, at han kan gøre det. Men han gør det altså. Han bryder sig om os, skønt han jo tydelig kan se, hvad vi er for nogen. Han som er den største af alle — vi betyder noget for ham, hver eneste af os. Det giver noget helt nyt ind i et menneskes liv. — Og så, i anden række: når vi har en sådan ven, kan vi også vente god hjælp fra ham — når vi har en sådan ven, med en sådan magt og indflydelse, så kan det aldrig gå helt galt for os. — Og endelig: hvad vor evige fremtid angår, må hans venskab betyde, at den verden af skønhed og uskyld, som han lever i, vil han engang løfte sine venner op til. For at der hvor han er, der skal også de være.

Og så tager vi imod *den ro*, der strømmer ud fra det kristne nadverbord. Det kan vi nok trænge til i disse år: noget der taler ro ind i vore sind. En Dansker, der rejste til Finland under verdenskrigen, fortæller følgende træk: Toget, han rejste med, holdt ved en finsk station. Da blev der meldt flyverangreb på statio-

nen, og passagererne fik ordre til at forlade toget og skjule sig i en nærliggende skov, og toget blev kørt et stykke ud på et sidespor. Da angrebet var forbi, og passagererne kom tilbage, kørte toget ind på stationen, og da viste det sig, at det finske togpersonale havde benyttet tiden til at koble spisevognen til, og der var lavet mad og dækket borde, med rene duge, med servietterne pænt sat op, og der var endogså blomster på hvert bord. De havde alle gjort, sådan som de plejede at gøre. Og Danskeren, der var med, siger at der strålede en sådan sindsro ud fra dette, at det ikke kunde andet end virke meget beroligende og velgørende på de opskræmte passagerer.

Da jeg hørte om dette, var der noget deri, der fik mig til at tænke på et gammelt ord fra en af Davids salmer. Det er salmedigteren, der siger til Gud: Du har dækket bord for mig midt i mine fjenders påsyn. Og jeg tænker videre på, at det er jo, hvad vor Herre stadig gør for os. Vi kan fristes til at synes, at han skulde gøre noget mere. Vi kan fristes til at synes, at han skulde fare op og gøre store anstalter og sætte skik på denne fortvivlede verden. Vi kan fristes til at synes, at nu må han snart finde på noget nyt og voldsomt, hvis vi skal blive ved at holde modet oppe.

Men vor Herre gør det på *sin* måde. Han lader sig ikke rive med af nogen opskræmthed. Der går ikke panik i ham. Hvor meget der end buldres i verden — han bliver ved at gøre det, han plejer at gøre. Ligesom på aftenen før langfredag, sådan også nu: rolig og stilfærdig bliver han ved at gøre som han plejer: han dækker bord for sine venner. Han sætter frem for dem sine gode gaver, han indbyder dem til at komme og tage plads sammen med ham. Han siger til os: I må vide, at *jeg* ikke har tabt modet og besindelsen, og så behøver I heller ikke at gøre det. Jeg skal nok sørge

godt for dem, jeg har gjort til mine venner. Og jeg ved, at jeg kan blive ved med det, hvad der så ellers sker — hvis det ikke var sådan, havde jeg sagt jer det.

Så er der da dækket bord for os midt i vore fjenders påsyn, for at vore hjerter ikke skal forfærdes. De skal ikke forfærdes over det onde, der sker omkring os, og heller ikke over det onde og uværdige, der er ved os selv. Men vi skal ved det bord styrkes i at tro på, at den højeste har venskab til os.

Erik Gelting-Hansen.

Niels Larsen Stevns.

Niels Larsen, som senere tog navnet Stevns, er født d. 9. juli 1864 i Gevnø, Stevns herred. Hans fader var en tid tækkemand, senere slog han skærver. Stevns har selv fortalt om sin barndom og ungdom og begynder sådan: »Jeg var kommet ud at tjene, da jeg i tolvårsalderen får ledebetændelse i højre knæ. Dels lå jeg, og dels gik jeg på krykker fem—seks år. Min skolegang sluttede med mit tolvte år.«

Hos Stevns kom tanken om at blive kunstmaler frem under hans sygdom. Af billeder havde han ikke set

mange, kun hvad der fandtes i almenakken og enkelte blade, og han havde heller ikke haft lejlighed til at læse om kunst eller kunstnere. Under et foredrag af højskoleforstander Bøgeskov, som talte om at finde sin rette hylde, styrkedes hans beslutning stærkt. Og da han var 19 år, kom han 1883—84 paa Vallekilde højskole og blev nu så sikker i sin sag, at han gik til Trier og spurgte ham til råds. Trier opmuntrede ham ikke, men hjalp ham dog til rette og gav ham et brev med til Jensen Klint, der dengang underviste på teknisk skole i København. Resultatet blev, at han kom til at bo hos Jensen Klint i 3 år, og for at få et økonomisk grundlag kom han i malerlære, og om aftenen uddannede han sig så videre på teknisk skole. Efter at have aflagt svendepøve kom han på akademiet, gennemgik de forberedende klasser, men kom ikke videre, da han, som han skriver, følte sig dummere dag for dag.

Hos Zahrtmann, hvis skole han gerne vilde gå på, fik han heller ikke stor opmuntring, men blev heller ikke afvist. Det viste sig nu, at Zahrtmann netop den vinter skulde til Italien, og Joakim Skovgård skulde tilse skolen, og han vilde ikke antage nye elever, dog ved Triers hjælp lykkedes det Stevns at blive optaget. Og dette blev Stevns' møde med Skovgård, som han senere blev knyttet så meget til på mange områder. Her på Zahrtmanns skole følte han sig igen som menneske, og alt indtryk af egen umulighed forsvandt. Men der var lang vej frem, inden han kunde få råd til at bruge sin tid til maleriet, særlig måtte han være billedskærer, hvad han havde været dygtig til lige fra dreng, og mange andre ting måtte han tage fat på for at skaffe brødet, så han kunde uddanne sig videre om vinteren, og stadigt fik han velmenende menneskers råd om at opgive maleriet, ja, selv Skovgård frarådede ham at gå kunstnervejen. Men som Stevns skriver: »Jeg ved i det

hele taget ikke, hvad der skulde overgå mig, for at jeg skulde opgive tanken om at male, det var simpelt hen noget, der ikke kunde være anderledes, jeg måtte og skulde være kunstner.«

Lidt efter lidt vandt han frem og fik malet nogle billeder og sendt dem til forårsudstillingen på Charlottenborg; men af de 8 arbejder blev kun 2 antaget i disse år, salg var der naturligvis ikke noget af. På en auktion, hvortil han sendte to gennemarbejdede billeder, fik han 20 kr. for stykket. Og stadigt måtte han arbejde for brødet ved andet end maleriet, navnlig blev han benyttet som billedskærer.

Martin Nyrop, som han også var kommet i forbindelse med gennem Trier, benyttede ham blandt andet til at skære søjlehovederne til »Det lille og« på Vallekilde højskole, og Skovgård benyttede ham til englehovedet på »Slottet«, også Vallekilde højskole. Niels Skovgård, arkitekterne Storck og Clemmensen og mange andre brugte ham. Sit første legat fik han også som håndværker, hvorved han fik sin første rejse til Italien, og på denne rejse fik Skovgård ham til i Tyskland at sætte sig ind i frescomaleriet og til at besøge nogle farvefabrikker, for han havde udset ham til medhjælper ved det mangeårige arbejde ved udsmykningen af Viborg domkirke. Kunsthistoriker Carl V. Petersen skriver om Stevns og med rette: »Ingen var bedre forberedt til at hjælpe Skovgård her.« For Stevns var gennem sin opvæxt, ved opholdet på Vallekilde og så at sige hele sin omgangskreds indforstået med den forestillingskreds og opfattelse af kristendom, som Skovgård også havde. Og hele hans grundighed, kendskab til materialerne og frem for alt hans ærbødighed for Skovgård og hans evne til beskedent at kunne underordne sig andre gjorde, at han blev den bedste medhjælper.

1902 var han en tid i Vallekilde for at tage studier af hoveder til brug ved Viborg, blandt andre malte han Povl Hansen.

Årene går nu for ham som medhjælper i Viborg, uden at han får lejlighed til at vise sit eget ansigt. Først år 1908 udstiller han sit første bibelske billede på »Den fri udstilling«, som han var blevet medlem af. Kritikken var ham ikke gunstig, selv folk, der ellers nok burde kunne se, at det var et værk af en stor kunstner, havde kun nedsættende ord til overs, salg var der stadigt ikke noget af, og atter måtte han beskedent hjælpe andre kunstmalere. I hans dagbog ser man det tydeligt. Så hjælper han Rud. Petersen, så Johannes Kragh, så Skovgård og så sidder han model for Povl Christiansen, ja, så denne får hovedpine i 3 dage. Snart er det stenhuggerarbejde og snart altertavlerammer og reparation af kartoner. I dagbogen står: »Har ingen billeder at udstille, har ingen færdige.« Først da han er lige ved 50 år, kan han arbejde for sig selv og fremstille, hvad han har på hjerte. Lidt efter lidt finder han sin form, som bliver så selvstændig, ejendommelig i farven og intens i formen, at man næsten ikke kan kalde den folkelig; men ånden i hans billeder er det. Skønt meget dramatiske så altid så naturlige og realistiske, så enhver kan forstå, at sådan og netop sådan må det, han vil fremstille, have set ud.

Det ser næsten ud, som Stevns også først efter de 50 år får lejlighed til at tænke på giftermål; han finder først da en, som han kan dele livet med, en, som var af samme livssyn, og som forstod hans maleri og støttede ham til det sidste. Stevns døde d. 27. september 1941.

Den fattige dreng med den ubestemte lyst til at male billeder, som mødte modgang og besværlighed, som langt op i årene måtte arbejde for andre malere, men roligt tog sine kår, fik dog lejlighed til at berige sit

folk med mange storslåede billeder og opnåede inden sin død at blive anerkendt, og hvad der siger meget, anerkendt af fagfæller, enten de hørte til den ældre generation eller den yngre og mere moderne.

Når Stevns nu ved sin død bliver omtalt i Vallekilde højskoles elevhæfte, er det med god grund. Han var alle dage taknemlig for tiden i Vallekilde og for, at Trier hjalp ham og bragte ham i forbindelse netop med de mænd, der ledede ham ind på den rette vej. Og højskolen kan være taknemmelig for en elev, der trofast støttede det livssyn, som også er dens.

Troels Trier.

En Personligheds Tilblivelse.

Til et folk de alle høre,
 som sig regne selv dertil,
 har for modersmålet øre,
 har for fædrelandet ild.

Dette kendte vers skrev Grundtvig 1848 og har deri givet et af de første og vægtigste svar på spørgsmålet: Hvad knytter mennesker sammen til et folk? Men i virkeligheden har han samtidig peget på, at der også findes et andet spørgsmål: Hvordan knyttes mennesker sammen til et folk? Her tænkes der på, hvilke forudsætninger og betingelser, der skal opfyldes, for at et stærkt og sundt folkeliv kan skabes, og navnlig da på dette: hvordan skal denne oplevelse blive den enkelte til del, som gør, at han kan regne sig selv med til folket. Med andre ord: der er her peget på, at *personligheds-livet er forudsætningen for folkelivet*, og derfor må ikke mindst nu personligheds-spørgsmålet stå i første række for os.

*

Det er velkendt, at historiske eksempler ofte taler klarere og stærkere end teoretiske overvejelser, og det kunde da her være på sin plads at belyse det nævnte spørgsmål med nogle træk fra en enkelt mands liv, der ved at tage sit personlighedsliv op og kæmpe det igennem »under angst og bæven« fandt sig selv ved at opleve fællesskabet, det folkelige og det fællesmenneskelige, og derved ikke blot styrkede og prægede folkelivet

i Danmark, men samtidig blev for os et sindbillede på dansk folkelighed.

Jeg tænker her på den jævne danske bondemand og rigsdagsmand *Niels Jokum Termansen (1824—1892)*, og jeg vælger netop ham, fordi hans betydning som sindbillede og som personlighed ikke beror på geni, men på karakter; ikke på en bestemt livsgerning eller stand, men på menneskelighed; ikke på meninger eller livssyn, men ægthed og sandhed.

*

Termansen har selv om *den tid, hvori han voksede op*, brugt det billede, at det var dengang, da folkets politiske virksomhed indskrænkede sig til at gå ud i Frederiksberg have og se Frederik VI sejle rundt i kanalerne, idet man da af den sikkerhed, hvormed han førte rorpinden, sluttede sig til den sikkerhed, hvormed han førte statsroret; derefter gik man hjem og passede sin næringsvej og betalte sine skatter, mens staten så sørgede for ens sikkerhed, oplysning og salighed. Skarpere kan det vel ikke udtrykkes, at almuens liv i Danmark indtil ca. 1848 var et liv, der ude fra set levedes på andres autoritet. Men det gjaldt også indefra set: hvor almuens liv var bedst, prægedes det af 3 autoriteter: Bibelens og salmebogens — arbejdets — gildets.

Det blev Termansens skæbne at gennemleve i sit personlige liv »*overgangen fra almue til folk*«, der betyder, at de 3 autoritetsområder tages op til prøvelse. I stedet for henvisning til bibel eller salmebog rejses spørgsmålet: tror du — eller forkaster du — dette, fordi det står i en bog, eller fordi du føler i dit sind, at det er sandhed. I stedet for en umiddelbar videreførelse af de traditionelle arbejdsformer og syn paa offentlige anliggender, spørges der: er arbejdet noget, der nu engang skal gøres, eller er det et kald i dit folks og i menne-

skers tjeneste, eller har du kun din egen og familiens selvopholdelse at tænke på? Og skønt sindet vel altid vil vederkvæge sig ved gildets livsudfoldelse, så vil der også overfor gilde, glæde og lystighed rejses spørgsmål: er det nogen nytte til? er det umoralsk? — eller er selve det at leve en livskunst, hvor man i »gildets« form må holde sig skadesløs for den spændetrøje, som vore arbejds- og leveformer, men ofte især vore meninger bliver til.

I *Termansens barndom* finder vi netop almuelivets 3 nævnte livsformer afspejlet.

I 8-års alderen var Termansen fortrolig med *Bibelen*s samtlige skrifter, og det var hans største fryd, når han kunde sætte den gamle, bibelstærke aftægtsmand til vægs; når han læste Bibelen, malede han selv i fantasien de skønneste billeder til både den gamle og ny pagts historie og til beskrivelsen af de profetiske syner. »Denne læsning skænkede min barndom nogle af dens gladeste og bedste timer.« Og dog gør det næsten stærkest indtryk at høre hans vidnesbyrd om *salmerne*, om, hvad Grundtvig kaldte »poesien som Herrens medarbejder«. »Når jeg om aftenen, inden jeg overgav mig til søvnen, bad Fadervor og læste de små »Hjertesuk« og salmevers af gamle Kingo, som hun havde lært mig, så jeg lige ind i en himmel, strålende af lys og skønhed, så jeg endnu må undres på, hvordan de ubeskrivelig dejlige billeder kunde opstå og male sig for barnesjælens øje. Men indtrykket beholdt jeg, selv da alt andet tabtes eller forvirredes for mit indre syn i tvivlens mørke timer.«

Opdraget hos sin moster, (der endnu i sit 80. år var først oppe af alle og arbejdede til aften silde), i en dygtig, nøjsom og flittig familie fik Termansen tidligt som barn lært at tage del i det daglige, slidsomme *arbejde* og føle dette som en uløselig del af sin til-

værelse; det særlige præg, som arbejdet i dette hjem fik, skyldtes plejeforældrene, der ikke blot udførte alt med omhu og udholdenhed, men i deres pligttrøskab betragtede brugen af daglejere og forbedring eller modernisering af redskaber som ikke blot uøkonomisk, men næsten som utilstedeligt, som udtryk for en trang til at komme for let om ved det.

Men hjemmet var også præget af plejefaderens muntre og skæmtsomme væsen. »Det er, synes jeg« — skriver Termansen ca. 1870 — »tidt nu i vor tid så fattigt på denne *godmodige, hjærtelige skæmt*, der kunde strømme fra hans læber både i hans hus mellem hans få husfolk og især i små og større gildeslag, hvor der var flere, der kunde dele den og give et lille bidrag med.« Og Termansen fik lov og lejlighed til den fantasiens og følelsens udfoldelse og udvikling, som hverken arbejdet eller den åndløse skolegang kunde give. *Leg og barnlig glæde*, men navnlig samliv med *naturen* og da først og fremmest med *bøgerne* blev hans sinds rigdomskilder. Det var da også gennem bøgerne, at den første spire blev lagt til hans tilknytning til folk og fædreland; ganske vist havde offentlige sager tidligt hans interesse, men et enkelt eksempel vil vise, hvor dårligt det stod til med de voksnes forståelse og altså med mulighederne for hans vejledning: han var til stede ved det første valg i Ribe amt til stænderforsamlingerne, og der hørte han et par af »de 4 tønder hartkorns-mænd« sige, da de skulde stemme: »A stemmer o den, ål di ander stemmer o«. Nej, det blev gennem egnens historiske minder og gennem bøger som P. O. Bøjsens: »Fædrelandskatekismus«, at det begyndte at dæmre for drengens sind, at han havde et fædreland at elske, så at han i sine lege kunde lege Niels Ebbesen og længes efter som han at »få et navn, der blev nævnt i historien«.

Denne lykkelige *barndomstid fik en brat afbrydelse*, skønt der ikke ydre set skete nogen nævneværdig forandring. Forandringen skete i det indre og betød, at det grundlag, hvorpå hans barndomstid havde hvilet, med ét slag gik i stykker. »Syndsbevidstheden blev vækket ved min første altergang. Dermed var spliden ført ind i mit indre. Hen på sommeren overfaldt *tvivlen* min sjæl. Det mørke, den bredte der over, mindes jeg med en gru, som intet andet af, hvad mit liv har ført med sig af onde kår. — Nu var ungdomsglæden visnet, inden den fik tid engang til helt at udfolde sig. Nu blev *ungdomstiden en tung og angstfyldt vandring ad en ensom vej* — *ene* skulde jeg gå der med min indre kamp og smerte.« Årene fra 1839, da dette skete, og til 1844 og 1847, da han endelig kæmpede sig igennem tvivlen, er, som han selv siger, hans ungdomstids tunge og angstfyldte vandring, men netop det, at han holdt ud, viser den livstrang og sandhedsvilje, som barndomstiden alligevel havde skænket ham, og disse år er det tydeligste billede på en personligheds tilblivelse, som man kan tænke sig, og løsningen på personlighedsproblemet bliver fællesskabet.

Det første stærke indtryk af disse afgørende ungdomsår er indtrykket af *ensomhed og kamp*. I 9 år måtte han gå med et nagende, uløst spørgsmål i sit sind, uden at ville slå det hen og uden at kunne få det endeligt løst. »Næppe har jeg i de år lagt mig nogen aften til hvile, uden en vågen time først måtte gennemgås under uroligt tvivlende tanker.« Og selvom kampen var begyndt på det religiøse område, så blev det snart hele hans liv, der kom i støbeskeen, hele barndomstidens grundlag måtte tages op til revision. Hans arbejde og hans fremtidsgerning, hans følelse for folket og dets fremtid, hans ungdomsliv og ungdomsdrømme, alt dette måtte jo forekomme ham tomt og indholdsløst eller

måtte kræve en ny begrundelse, før han kunde give sig hen i det.

Men følger man ham nøje i disse år, er der et andet træk, der efterhånden afklares, og som man næsten må beundre ligeså meget, som man føler med det første: det er hans *livslængsel og vilje* til at forbinde sin kamp med en forbløffende *selvudvikling og vækst* på trods af tidens mangler på åndelige vækstvilkår. Dette gjorde, at hans kamp ikke blev blot en kamp for at holde sig oven vande og ikke heller blev en tankernes ufrugtbare cirkelgang, men at det blev en vandring fremover, blev en gradvis vinden sejr. *Mod den nagende tvivl* søgte han våben hos rationalismens stridskæmpere, fx. prof. H. N. Clausen, og mangen lille sejr syntes han at vinde, indtil han følte tomheden og usikkerheden ved blotte tankebygninger. Da vendte han sig mod den fra Fyn kommende pietisme og blev grebet af følelsesstyrken og trøsten i Brorsons salmer, men de mange regler og skranker, der blev opstillet som salighedsvilkår, frastødte ham og viste ham, at heller ikke her var det, han savnede. Gennem Mynster lærte han syndens væsen at kende, men følte sit hjertes trang utilfredsstillet ved Mynsters ord om sacramenterne. Herved havde han forberedt sig selv til at tage imod *Birkedals* vidnesbyrd om Grundvigs forkyndelse af: frelseren givet og givende i sacramenterne.

Til sin *fremtidsgerning og folkelige indstilling* rustede han sig ved læsning i bøger og aviser med en energi og udholdenhed, som virker forbløffende, jo mere man sætter sig ind i tidens mangler på muligheder i den retning, og betegnende er det, når Termansen om pastor Fuglede i Vejen, der — omend ret sent — blev hans gode hjælper til bøger, siger: »Fuglede stod lige så ene omtrent i sin omgangskreds, som jeg blandt almueungdommen, og det fornøjede ham at tale med mig om,

hvad vi begge læste og glædede os ved.« Den bog, der kom til at betyde mest for ham, var Grundtvigs: »Håndbog i verdenshistorien«, og fx. blot det, at han stødte på udtrykket »Menneskeslægtens levnedsløb« og standsede derved og gik flere dage ved sit arbejde og tænkte over meningen dermed, viser både hans selvvirksomhed og hans vej fremimod at se sig selv og folket i en større sammenhæng. Når man så dertil føjer, at han igennem avislæsning: »Fædrelandet« og »Danevirke« især, havde begyndt at blive optaget af frihedens, modersmålets og nordens sag, ja så forstår man, at han var forberedt til at tage imod den folkelige vækkelse og indvielse, som Skamlingsbankemødet 4. juli 1844 kom til at betyde, ikke blot for ham, men mangfoldige mennesker i Danmark.

Sidst, men ikke mindst betydningsfuldt er det, at det er i denne tid og vel særlig gennem pastor Fuglede, at han ret fik øjnene op for *poesiens værd*. Han lærte nu de betydeligste danske og en del fremmede forfattere at kende, og jeg kunde tænke mig, at det ikke mindst var Oehlenschläger og Shakespeare, der — ved siden af Grundtvig — fik særlig betydning for ham, her fandt han den livsfylde, skønhed, alvor og glæde, som han alt i sin barndom havde mødt et skær af, og som han i sin tunge kamp så inderligt hungrede efter. Det er betegnende for hans menneskelighed, at hans tvivl og grublen ikke udmarvede hans sans for poesi og ikke fik ham til at forkaste alt, hvad der ikke direkte lod sig bruge eller omsætte i kampen for klarhed. Således forberedte han sig til at blive den folketaler, der ikke blot ved at tale om poesi, men navnlig ved at tale ud af et poetisk sind, kunde frigøre og styrke mangfoldige mennesker i deres personlighedsudvikling.

Set på denne måde bliver hans ungdomstid ligeså meget en *forberedelsestid som en kampens tid* og for-

klarer bedre, at det, der skete på de to mærkedage i hans liv, ikke var, at han overtog to stærke personligheders meninger og syn, men at det var ordets magt, der smeltede sammen til en helhed, hvad der i ungdomsårenes kampe var vokset frem og forberedt.

Ja, *hans personligheds gennembrud* skete ved ordets magt på de to mærkedage i hans liv: d. 4. juli 1844 på Skamlingsbanken og d. 11. Juli 1847 i Sdr. Omme præstegård.

Ordets magt, det vil her ikke sige et bestemt ord eller en bestemt livsanskuelse, men ordet som budbringer fra et menneske, i hvem syner og virkelighed er forbundet til en helhed i tro, det levende, det åndsborne ord, der kalder på liv og selvstændighed hos den, der ikke helt tilstopper øre og sind.

Termansen har selv forstået dette, og hans skildring af sin oplevelse af *Skamlingsbankemødet* er vel — ved siden af Grundtvigs omtale af Henrik Steffens — det mest berømte og rammende vidnesbyrd om det levende ords magt. Det var jo Grundtvigs tale, som blev den store oplevelse for Termansen. Vel opløftede og varmede det hans sind i fællesskab med så mange mennesker at opleve, at en himmel hvælvende sig over det danske folk ved den helhed af danskhedens, frihedens og nordens sag, som dette møde betød, men »først og fremmest var det Grundtvigs tale, der slog ild og funker af min sjæl. Endnu står hans skikkelse, som jeg dengang så den, så levende for mit øje, som om det ikke var 27 år, men kun én dag siden. — Jeg synes endnu, jeg ser og hører Dannebrog vifte over hans hoved i den friske vestenvind. Hver en streng i mit indre gav genlyd, og jeg glemte næppe noget ord. I lange tider efter gentog jeg dem for mig selv i mine stille arbejdstimer, som de forfriskede, oplivede og berigede. . . . Aldrig før var ordets magt bleven mig så klar, aldrig

før var den fædrelandske luftning strømmet så hjærtelig og med så frisk et åndepust hen over mit indre. Den alvorlige, tidt så tungsindige stemning, som lå over mit enlige ungdomsliv, var blusset op til mod og levest. Nu var det værd at leve; thi nu var der noget at leve for.«

Nu var der noget at leve for: Danmark, Norden, friheden, menneskeligheden, ja, ved at opleve dette fællesskab, oplevede han sig selv.

Dog, der var et fællesskab, han endnu ikke havde nået: fællesskabet med en magt, der var stærkere end tvivlen og døden. Og netop oplevelsen af ordets magt øgede hans længsel og hans håb. I sommeren 1847 var hans længsel stærkere end nogensinde, og lørdag aften d. 10. juli, efter endt dagsarbejde, vandrede Termansen de 6—7 mil til *Sdr. Omme præstegård* for at træffe den mand, som han anede kunde hjælpe ham. Han kom dertil d. 11. ved kirketid og aftalte med pastor Birkedal, at han skulde komme over i præstegården efter gudstjenesten. Og derovre fulgte da denne mærkelige samtale, der ikke lod sig afbryde af nogen som helst udenforstående, for »kampen var tilvisse ikke om småting, men om, hvad der for os begge gjaldt liv og død i evig forstand.« Og også her oplevede Termansen ordets magt, men denne gang i en samtale, hvor han kunde svare igen, hvor han kunde angribe og udtømme hver mulighed for tvivl, hvor han ikke kunde dække sig bagved påstande som: stemninger, fantasteri; at det var tilkæmpet og ikke blot Birkedals meninger, han overtog, har vi *hans egne ord* for: »Længe havde jeg følt, at jeg trængte til at få mine tanker og troessætninger prøvede i et alvorfuldt ordskifte med en virkelig troende og klar personlighed. Længe, alt for længe havde jeg gået og vejet dem i mit eget indre: tanke mod tanke, grunde for og grunde imod. — Sjælden har vist en enkelt time været

mere afgørende for et menneskes livsretning end denne time var for min. Det var en forunderlig bevæget hjemfart. Nu følte jeg på den ene side, at der måtte brydes med indlevede, kære forestillinger, livsbetragtninger, meningsfæller, kære venner og slægtninge — på den anden side vinkede der fred fra en havn, som jeg længe forgæves havde søgt efter. *Og i grunden følte jeg, at hvad der var styrtet, det var kun, hvad en dyb indre følelse længe havde hvisket til mig om.* Det holder ikke i længden. Men hvorom alting var: Jeg følte fast og klart: *Det er sandhed, og den skal følges, koste, hvad koste vil.* Da solen gik ned, nåede jeg hjemmet. Jeg havde da først arbejdet en hel sommerdag, så spadseret 13 mile og oplevet mit livs betydningsfuldeste time. Det var den 11. juli 1847.«

Nu var det dybeste fællesskab oplevet og dermed hans eget livs mening og mål fundet, nu var hans personligheds grundtræk udformet og den egentlige ungdomstid forbi.

Hans *manddomsgerning* er et kapitel for sig, men det skal nævnes, at den blev et eneste stærkt vidnesbyrd om ægtheden og dybden i hans personligheds-kamp, selvoplevelsens myndighed skabte respekt og ærbødighed om hans skikkelse selv blandt hans bitreste modstandere. Han forblev trofast mod ungdommens oplevelser, og lige så sand han var i sin kamp for personlighed, lige så sand var han i sin kamp for at omsætte sit livssyn i gerning. Han vedblev at stræbe efter at udvikle sin personlighed, blev alle sine dage en tjener for et frit, menneskeværdigt dansk folkeliv, for nordens sag, der for ham var lig folkenes sag, nemlig hjertelivets sag; det er nemlig, sagde han, historiens lære, at til alle tider og for alle mennesker er der kun eet eneste mål at leve for:

»Så lad derpå os syn da fæste, hvad ædle kalde livets
lyst.

Ja, lad os kappes med de bedste og vove kækt mod død
en dyst

at byde den og graven trods skal med Guds hjælp og
lykkes os.«

Billedet af den unge Termansen på vandring til og fra Skamlingsbanken og Sdr. Omme er dog det, som holder sig længst i sindet, og der er i det perspektiver ud til det danske folks livsbetingelser da — og nu. Vandringen fremad i ensomhed og kamp, men dog drevet af livslængsel og håb, og vandringen, der i dobbelt forstand fører hjem, med tro og fred. Et folk, der er bygget op af sådanne personligheder, er uovervindeligt.

Valdemar Nielsen.

Ungdommens Forlystelseliv.

I den forløbne sommer har der været skrevet mange og lange artikler i den danske presse om ovenstående emne. »Kristeligt Dagblad« citerede nogle udtalelser om det farlige deri, sagt af den kendte svenske højskolemand Manfred Björkqvist ved et midsommermøde. Derefter lod »Kristeligt Dagblad« ved et rundspørge adskillige kendte mænd sige deres mening om dette aktuelle forhold. Senere har blade som »Højskolebladet«, »Dansk Ungdom«, »Ungdom og Idræt« bedt en række kendte mænd udtale sig derom, og en del af disse udtalelser har senere kunnet læses i uddrag i vore dagblade. Det er altså ikke noget nyt og sensationelt, jeg vil forsøge at sige noget om, og det kan godt være, at overskriften får adskillige til at springe artiklen over. Der er så meget andet, der er højaktuelt. Emnerne skifter hurtigt i vore dage. Hvad der skrives her omkring den 1. oktober kan være gammeldags og glemt, når dette bliver udsendt til læsning.

Hele vort folks og vort lands eksistensmuligheder gennem tidens ragnarok, dets fremtidsmuligheder lægger beslag på ethvert dansk, alvorligt menneskes omtanke og dømmekraft. Dog — trods alt dette, der i mangt og meget er knyttet sammen med økonomiske og geografiske realiteter, så er i hvert fald een ting sikkert, at hvis vor ungdom sætter sine livsmuligheder over styr ved at øde de rige muligheder i et ligegyldigt fornøjelseliv, så går det bedste, vi har, til grunde.

Den snævre begrænsning, som overskriften sætter, dækker ikke hele forholdet. Det er jo rigtigt, hvad Hostrup formede i følgende:

Ungdomstid er gæringstid,
da liv skal klares gennem strid,
til det en sommer føder.
Stundom bliver det kun en storm,
der fremtidsspiren øder.

I ungdommens gæringstid, overgangsårene, er det af afgørende betydning, at der i det gærende sind bliver lagt »spirende korn«, at sindet kan møde nogle af de høje idealer, som kan stråle klart og tillokkende, når tankerne går deres egne veje. Vi er mange her i landet, som fik det under et højskoleophold, men det kan ske ad mange andre veje — heldigvis. At det ofte går med sligt, som det går med såkornet, at det en tid ligger i det skjulte, ved enhver, der er blevet voksen. Ungdommens legemlige overskudskraft og den sjælelige uligevægt i lømmelårene giver sig ofte udslag i foreteelser, også i en hang til forlystelser, så de gamle ryster på hovedet, og så er der ofte blevet et rigt og værdifuldt menneskeliv ud af det alligevel.

Men en ting er givet: man kan ikke fylde sit sind i den mest modtagelige alder i ens hele levetid med forlystelser, for det giver kun tomhed til slutresultat.

Men kan man — med rette — bebrejde ungdommen, at den gaar til dans, biograf, cirkus, dyrskuernes forlystelsesliv, tilskuernes rolle ved landskampe i fodbold eller ved svømmestævner, ved eliteopvisninger af gymnaster o. m. a.? Det kan være spændende, »interessant«, pirrende på mere end en måde, men det, der bliver tilbage hos den største part, når »festlighederne« er forbi, er tit en sjælelig slaphed efter ophidsningen.

Der bliver meget lidt tilbage, der kan virke som igangsætter i det unge sind. Hvis ungdomstiden bliver fyldt med *det* alene, så bliver der ikke noget til tærekost for tiden efter de 22 år og resten af levetiden. Det har nu alle folkeopdragere til alle tider været klar over, og det er underligt, at det først er *nu*, da nøden er over os, at man i Sverige og Danmark spørger om, hvad man skal gøre for at byde ungdommen noget, der ikke er så tomt og livsødelæggende, som den i de sidste 20 år i stigende grad omsiggribende forlystelsesindustri har budt ungdommen.

For det første synes jeg, at de fleste af de besvarelser, der er givet, i nogen måde går uden om sagens kerne, — som katten om den varme grød: ungdommen har alle dage villet danse og more sig, ungdommen i dag er sikkert ikke værre i den retning, end den til alle tider har været o. s. v. For det andet synes jeg, man har sat kikkerten for det blinde øje m. h. t. følgerne af den overcivilisation, de sidste 20 år har ført ind over os. Det gælder forlystelseslivet for både ældre og unge, de mekaniske transportmidler, forkortet arbejdstid — og den deraf følgende forlængede fritid, der netop er en *farlig tid* for ubefæstet, grøn ungdom, hvis ikke den bliver budt noget, der kan fylde dens sind og tage de indre kræfter i brug. For det tredje har jeg — i de udtalelser, jeg har læst, kun mødt ganske få, der forsigtig har peget på, at de ældre, de bosiddende, hjemmene i samme tid i sørgelig grad i altfor stor udstrækning har overladt den opvoksende ungdom *fri* og *uhindret* rådighed over de ledige timer og derved *direkte* har hovedskylden for, at vi nu står i det, som vi gør.

Man kan ikke som ældre og merevidende stille sig udenfor og så med rette bebrejde den umodne ungdom, at den løber efter det, som falder mest i øjnene, det,

som har den største og mest pikante reklame. Og hvor bliver f. eks. ikke hele sportens verden taget under vingerne af alle vore dagblade. Jo nærmere vi kommer hovedstaden og de større byer, jo flere spalter fyldes der i mandagens og lørdagens numre: Verdensrekorder i svømning, seksdagesløb, boksning, opvisning af enhver art, biografernes reklamer med fede typer »Alle går rundt og forelsker sig« o. m. a. af samme lette art. Og hvor opfindsomme er man ikke, selv i de fra hovedstaden fjerneste egne i vort land, når der skal være bal, med tillokkelser af de mest idiotiske former. Forlystelsesindustrien i spidsen, og der er meget lærvillige proselyter, — jeg tør vel ikke sige i hvert sogn, men så godt som i hvert andet.

Javel. Der tilbydes da også de unge i by og på landet, (og det er det sidste, jeg mest har i tankerne) meget værdifuldt gennem ungdomsarbejde af mange forskellige former, vil mange sige. Indrømmet. Men alligevel vil jeg hævde, at hvad vi her kan byde de unge gennem de danske ungdomsforeninger og i gymnastikforeningerne, ofte lider lige så meget ved de ældres passivitet, som under den svigtende tilslutning fra de unges side. Vil man fremhæve værdien af det her nævnte, hvad jeg så stærk som nogen gør og har gjort, så hverken kan eller skal vi udnytte reklamens »værdi«, men vi, de ældre, skal selv tage del deri, deri ligger nu engang den bedste »reklame«.

Vi, der er med i dette arbejde, er da heller ikke forvænt med en iøjnefaldende kærlighed fra bladens side. Hvad skrives der om et lokalt ungdomsmøde med den og den taler eller om en gymnastikopvisning i et sogn eller en hovedkreds? Men når Ragnhild Hveger skal svømme i Århus, eller når Kr. Krogshede eller Niels Bukh lader vise elitegymnastik i Odense eller Vejle, så er der spalter fulde. Hvad skal ungdommen tro, hvis

ikke de nærmeste kan føre dem til noget bedre. Vel gror det værdifulde i det skjulte, men m. h. t. at samle ungdommen om »tidsfordriv«, der kan fylde dens sind med indhold og give den idealer for både dagen og den idrætslige stræben, for fremtiden som borger i et samfund, så hverken kan eller skal man gå rundt med et undskyldende smil på læben. Det er alvor, og betydningen af det man kan nå, kan række et menneskeliv ud.

Må jeg nævne — ihukommende alt det, som højskole, hedeplantning, andelsbevægelse satte ind, — hvad skyttebevægelsen gav dansk ungdom af livsvarige indtryk, retningsbestemmende som danske mennesker, i tiden fra 1864 og til omkring århundredskiftet. Da var der både arbejde og slid, foredrag og sang, idrætslig spænding og fest, ja fester i ordets egentlige betydning. Der var livsindhold i det. Hvor er det endt? Vi skal, om det går som bestemt, have to landfester i sommeren 1942. Splitelse, en vigen i både rammer og former, en udviskning af de rene linjer og de klare mål. Det synes, som om personlig egoisme og uvedkommende præstighensyn er mere afgørende end hensynet til dansk ungdoms tarv.

Hvad der er ydet i Finland både før 1917, men især mellem 1917 til 1939 af ungdomsarbejde — af unge og ældre i fællesskab, det er så iøjnefaldende, at det burde have virket inspirerende på os for mange år tilbage. Det var et rigt ungdomsarbejde, som nogen af os har fået lov til at se lidt af, til vagt og værn, til genopbygning og bedre udnyttelse af *alt det*, som kan gøre et folk til et rigt og lykkeligt folk. I dag står de alle i Finland på fronten, den indre som den ydre. Den ungdom, der er vokset op i Finland fra 1917 til 1939, er ikke blevet ødelagt af en forlystelsesindustri eller har spildt sin tid i forlystelseslivet. De er dog ikke hængehoveder eller overnationalister. De synger som ingen

af de øvrige nordiske landes ungdom. Indtil 1939 gik de til dans, i biograf, dansede folkedans, var idrætskvinder og -mænd i forreste række, deres gymnastik kender vi her i landet. Overskudskraften blev hos dem udløst i opgaver, der udviklede dem. Den *naturlige* modsætning til kravene og anstrengelserne i det daglige liv og fritidsarbejdet fik de i forlystelser, — selvfølgelig, en sund morskab, en befriende rekreation, som forlystelser skal være.

At tysk ungdom siden 1930 gennem ungdomsarbejdet er sluppet for de farer i forlystelseslivet, som vi nu her i Danmark og Sverrig frygter, vil jeg blot nævne for fuldstændighedens skyld. Den tyske ungdom blev fyldt med et fædrelandssind så stærkt, som det vist sjældent har fundet udtryk i noget folk, Spartanerne måske undtaget, og der er vel ingen der tror, at tyske unge i tiden op til 1939 ikke morede sig som al sund ungdom gør det.

Vi ved også noget om, at der hvor den germansk-angelsaksiske civilisation er den herskende, der har den materialistiske bølge og mekanikken i den samme tid som hos os skabt de samme vanskeligheder for den opvoksende ungdom, og man er opmærksom på farerne.

Det skulde være muligt for os her i norden, i Danmark, at finde ud af det uføre, ellers skulde hele det 19. århundredes oplysningsarbejde have været forgæves. Manfred Björkqvist spurgte efter de svenske højskoleelevers indsat på *dette* område.

Skal forlystelseslivets farer formindskes, så nytter det ikke at holde moralprædikener for de unge, for de forstår dem ikke. Den eneste vej er at byde dem noget andet og bedre, og som ikke er kedeligt. Det kan blive svært nok at tage kampen op mod glimmer og neonfarvede lysreklamer, mod jazz og andre udslag af »kulturlivet« i mellem- og sydstatene i U. S. A. Men

hvis de ældre melder sig med en ærlig vilje i de unges lag igen, vil det vel ikke være umuligt at vise de unge, at der er mere ved livet i en gymnastiksal end at blive elitegymnast, det mest skæbnesvangre udslag af den *folkeopdragende gymnastik*, som højskolemændene omplantede fra P. H. Ling, — at folkedanse og den tilsvarende musik er ulige morsommere og mere af vor egen art, end de »indførte noder« og lader og dræbende kedsommelighed, — at biograf kan være godt, men er i almindelighed noget skidt og letkøbt ligegyldigt pjank, hvor det ikke er værre. At spildt tid er tabt tid, at fædreland og folkeliv i sang og tale, i arbejde og fest, i glæde og sorg er noget, der kan fylde — også et ungt menneskes sind. Det ved vi, der som børn hørte veteranerne fra 1864 fortælle om deres livs største oplevelse, det ved de sønderjyske unge, hvis forældre var med i den nationale kamp før 1914, og hvis fædre var med på de europæiske slagmarker 1914—1918.

Et ungdomsarbejde af den art findes også i Danmark i 1941, men hvor det er sådan er det *altid* en bosiddende og *fast* ledelse, og mange steder er de ældre mellem de unge både til alvor og til fest. Det er *ikke* en tænkt mulighed. Jeg kender steder, hvor de unge møder mand af hus, hvad enten det gælder gymnastik, håndbold, foredrag, en sangaften, folkedans eller bal. Mange af de ældre, som ellers har nok at tage vare, og præsten med, svigter aldrig, heller ikke til ballet. Splittelsen i 11 til 17 foreninger, som også her havde øvet sin virkning, er nu forsvundet, der er kun *een* forening for sognets unge. Det kan altså lade sig gøre, når det naturlige fællesskab mellem de ældre og unge, mellem hjemmets folk bliver respekteret.

Al respekt for alt det andet, som har været nævnt: om samfundets bremse på forlystelseslivet, om politimæssig indgriben over for de grovere udslag o. s. v.,

den sikreste vej er ophævelsen af den kunstige grænse mellem de ældres og de unges liv uden for hjemmets vægge. Lykkes det, da vil meget af forlystelsesindustrien afgå ved en påtvungen, men højt tiltrængt død, så vil kromænd og værter ved offentlige dansepladser, der bl. a. lokker for ungdommen ved at holde gammel-daws Awt'ner, snart kunne spare udgifterne til de fede annoncer, for det er utroligt morsommere at danse gammeldaws folkedans i en kreds, hvor alle kender hinanden, end det er at træde hinanden over tæerne i et pakfyldt offentligt lokale.

Måske er vi ved bunden? Der er tegn, der tyder på, at man på visse steder er ved at blive trætte af alt det forjagede og opreklamerede gøgl. Ved en eliteopvisning af gymnastik i en af vore større byer i september d. å. stod en kendt, mangeårig medarbejder i vort gymnastiske arbejde frem og beklagede, at der var kommet så få tilskuere, hvilket iflg. hans mening var synd både for dem, der blev væk og for de udøvende gymnaster og lederen! Jeg ser dette som et svagt morgengry: at man ikke mere gider rende efter slig underholdning. At vi i dag lider under følgerne af de hundreder af eliteopvisninger viser det synkende antal aktive mandsgymnaster, og den passivgjorte flok tæller med mellem dem, som man nu fra mange sider frygter skal få deres ungdomstid ødelagt. Det giver nemlig ikke noget indhold — udover en vis pirrende tilfredsstillelse, en *passiv* ophidsen af lysten til at være aktiv, et degenerationstegn for alt sundt menneskeliv — at være indrulleret i den store flok, der — siddende på sin hale — er ivrige klappere ved en eliteopvisning eller en fodboldkamp.

Vi har i over 30 år sunget den unge Thorvald Ågård's sang »Modig ungdom«, — i mange tilfælde tankeløst. Mon ikke alle mine jævnaldrende, der som

jeg fik denne sang i vor grønne ungdom, kan falde i tanker ved at synge sidste vers:

Vågen ungdom,
som sin kraft vil øve,
som er rede
til den store prøve,
møder frem med mandemod,
når det gælder liv og blod,
slægtens arv og eje.

Hvis det sker, så vil de heller ikke lade ungdommen sejle sin egen sø i en verden, der er farligere at leve i end tiden før 1914. Og den dag, de er med i rækkerne igen, da er faren for, at vore unge skal miste sine livsmuligheder i forlystelseslivet, overstået.

Kr. Killemosé.

Lidt om Menneskets Livsaldre.

Vi taler om at være på den rette hylde og mener dermed, at ens arbejde passer for ens anlæg og lyst. Vi kunde imidlertid også tale om at være på den rette hylde i betydningen af at være i de rigtige omgivelser i forhold til ens livsalder, at barnet altså er på »barnehylde«, den unge på »ungdomshylde« osv. Mens vi er ganske klar over det betydningsfulde i at være på den rette »arbejdshylde«, så har vi i almindelighed ikke så megen forståelse af de problemer, der knytter sig til »livsaldershylde«, og dog er de af stor vigtighed for et menneskes udvikling.

Man ser ofte mennesker anstrenge sig for at komme på en anden »livsaldershylde« end den, de ifølge dåbsattesten tilhører. Det gælder f. ex. bedstemoderen, der optræder i shorts og taler et sprog, der svarer dertil, eller den nykonfirmerede, der vil være mest mulig voksen. Men også samfundet kan have tilbøjelighed til at ændre aldershylderne, For tiden er det nok stort set sådan, at man søger at rykke dem nedad, således, at børnene skal være unge så tidligt som muligt og de unge voksne jo før jo hellere. Og de voksne bliver kørt ind på aldersrentens sidespor allerede i 60—65-års alderen, hvilket dog kun betyder, at de samfundsmæssigt set betragtes som gamle, i virkeligheden kan de godt have deres manddoms fulde kraft. Både for det enkelte menneske og for samfundet er en sådan forskydning af stor betydning, og det kan derfor i den forbindelse have interesse at pege på enkelte af de ejendommeligheder, der præger de forskellige livsaldre.

Det, der kendetegner barnets verden, er, at den er ny og uprøvet, og derfor møder barnet med en umiddelbarhed og friskhed, som den voksne må savne. Barnets verden er brudstykkeagtig, endnu ikke vokset sammen til den voksnes verden, der har lange perspektiver af årsag og virkning, af beregning og forbehold. Sådan noget kendes ikke i barnets verden. Det har sin styrke i at kunne leve i nuet, at lade hver dag have nok i sin plage, i ikke at lade højre hånd vide, hvad venstre gør. Hver oplevelse, der møder barnet — stor eller lille, glæde eller sorg — fylder det helt. Derfor er det sandt, at de største sorger er de første duesorger. Dengang ens brogede due var taget af høgen, rummede sjælen kun sorg, alt andet lod man ligge, mens den stod på. Senere kunde man sørge, men fik aldrig lov til hverken af sig selv eller andre at gøre det så helt. Man betragtede sig selv i sorgen, og samfundets krav gjorde også sit indhug i denne.

At leve i nuet er barnets styrke, ja man kunde sige, at *leve* er barnets styrke. Derfor sidder der i alle voksnes sind en brod af længsel efter barneverdenen. Derfor vender digteren så ofte tilbage til barndomstiden — en Jakob Knudsen f. ex. »Barndommen er det tabte land,« siger Johs. V. Jensen i »Bræen« og Paludan-Müller i »Adam Homo«: »Dit paradys var kun, da du var lille.«

Dette århundrede er blevet kaldt barnets århundrede, og sikkert er det, at der aldrig før er blevet gjort så meget for børnene som nu, hvilket dog ikke behøver at betyde, at de vokser op under de bedst mulige vilkår. Den største vanskelighed for barnet ligger sikkert i sammenspillet mellem dets egen verden og den voksnes. Sådan har det altid været, men det synes, som vanskelighederne vokser med den megen tale om barnets århundrede. Den er nemlig udtryk for,

at man blander sig i og tager sig af barnets verden. Men barnet vil ikke »blandes i« eller »tages af«, og derved opstår vanskelighederne, der tilspidnes, den dag de voksne udelukkende betragter barndomstiden som en forberedelse til voksentiden.

Her kan vor tids børneskole ikke sige sig fri for skyld. Det lovpriste eksamenssystem, der fra hovedstaden over købstæder og stationsbyer breder sig over flere og flere »grønne områder«, har jo netop til hensigt »at forberede« barnet til at blive voksen. Men det vil barnenaturen slet ikke forberedes til. Barndomstiden har sit formål i sig selv, hvilket barnet meget godt føler, og derfor stritter det imod på alle måder for at blive i sin barneverden. Og vi har hele rummelen med uopmærksomhed, straf, anmærkning, oversiddens osv., der er så velkendt, især i eksamensskolerne.

Men hele spørgsmålet om sammenspillet mellem barneverdenen og skolen er jo så gammelt som skolen selv, og derfor skal man vist ikke vente sig for meget af de bestræbelser, der for tiden fra forskellige hold gøres for at slappe de urimelige eksamenskrav. Det skal vist desværre vise sig, at »nissen flytter med«, selv om man finder paa noget »ganske nyt«.

Det rene barneliv er et ubevidsthedens liv og et sansende udadvendt liv. Barnet interesserer sig for alt nyt, det møder, men tillidsfuldt og ukritisk. Det har hverken forudfattede meninger eller moralske domme til at forsvare sig med, dets forsvar er tillidsfuldhed og et rent sind. I ungdomstiden kommer *bevidsthed* og *kritik* til. Den unge fortsætter barneårenes »opdagelse« af verden, men det opdager mere, det opdager sig selv, bliver sig selv bevidst. Samtidig begynder den unge at stille krav til sine omgivelser, at bedømme dem ud fra en egen personlig målestok. Deraf følger *valget*, der er et kendetegn på ungdomstiden.

Og sammen med det at bedømme og vælge sætter den unge noget nyt ind, nemlig sine *fremtidsplaner* og *drømme*. Disse har selv-»opdagelsen« som forudsætning, men fortsætter ellers ofte direkte barneårenes fantasiliv. — Er barndomstiden åbenhedens og fantasiens tid, så er ungdomstiden drømmens og valgets. Men fælles er, at »man vil selv«. Hvad der skal tilegnes af nyt, som skal have opbyggende betydning for personligheden, må tilegnes indefra. Det glemmer de voksne tidt, men det »ved« både barnet og den unge. Hos barnet er det ubevidst, men alligevel stærkt til stede. »Jeg vil selv« er det stadige omkvæd, selv spise med gaffel, selv klatre på stigen eller fange havens bier med de bare hænder. Det er ikke nok at faa *at vide*, at det kan have alvorlige følger, den lille toårige person vil *selv opleve* tingenes farlighed.

Den unges »jeg vil selv« får på grund af det bevidste element let noget aktivt og revolutionært over sig, som ikke findes hos barnet. Barnets vilje må være underkastet forældrenes, og sådan er det da også, hvor det rigtige forhold mellem forældre og børn er til stede. Men den unges »jeg vil selv« maa hvile på eget ansvar, ja kan som følge af, at den unge har »opdaget« sig selv, ikke hvile andre steder. De største vanskeligheder for den unge kommer i forbindelse med denne sprængning af forældrenes og hjemmets ubetingede autoritet, som der her bliver tale om. Men ingen, der vil leve sandt ungdomsliv, kommer udenom sprængningen, selv om den hos mange ikke føles som en sådan.

De ældre er ofte tilbøjelige til at bedømme barnets og den unges hurtighed, omskiftelighed og glemsomhed som ubestandighed eller letsind. De glemmer, foruden at de selv var børn og unge engang, at barnet er en opdagelsesrejsende, der stadig skal finde nye egne og derfor ikke kan blive længe på hvert sted, og at den

unge er en bygmester, der skal bygge et hus — ja måske et slot — af bare ukendte materialer, og at det derfor gælder at prøve så mange som muligt, så at man kan vælge de rigtige og kassere dem, der ikke dur. De unge, der aldrig kom til at vælge, men i en tidlig alder af hjem og skole blev tvunget ind på et bestemt livsspor, gik glip af meget. Det store kapløb fra forskellige sider om at få fat i de unge og påtrykke dem et bestemt livssyn er derfor i bedste fald uheldigt, i værste fald en forbrydelse. — Hvis vi i dag står stærkere folkelig set, end mange vilde have spået i 1940, så skyldes det bl. a., at vi i Danmark har den lykke gennem flere slægtled at have haft — og stadig at have — steder, hvor de unge kan søge fri oplysning om livets afgørende spørgsmål uden tvang eller afretning af nogen art.

Når barndommens og ungdomsårenes urolige strøm af modtagelse, vragen og vælgene stilner af og finder sig sit afgrænsede leje i et langsomt og reguleret løb, er manddomstiden inde. Manddomstiden er *pligtens* og *ansvarets* tid — og ærens eller skammens. Derfor er de sidste års stigende erkendelse af, at det er de voksne, hjemmene, der har hovedansvaret for de unges færd, også uden for hjemmet, rigtig og et tidens tegn, der lover godt. Nok skal ungdommen vælge frit, men friheden er altid bundet af forudsætningerne fra hjemmet.

Den voksnes verden er en enhed, der holdes sammen af alt det, vi sammenfatter under begrebet *dagens krav*. Den voksne kan ikke som barnet og den unge give sig hen i øjeblikket. Altid vil han have »huset med på ryggen«, og hver gang han fristes til at leve »helt ud«, skal dagligdagens mange og mangeartede forhold og hensyn nok minde om, at det kan ikke tillades — det hører barndoms- og ungdomstiden til. Et mindets glimt

i sjælen, et suk, og man vender sig til »det næste« — det er manddomstidens vilkår. Men ud af møjen og travlheden opstår *resultaterne* — eller mangel på resultater. Medens den unge kan nøjes med at drømme og aldrig kræver øjeblikkelig virkeliggørelse af sine drømme, så må den voksne se et resultat eller føle vished for et kommende resultat af sit arbejde. Han har et stadigt ønske om gennem sit arbejde at forlænge og virkeliggøre sig selv i sine omgivelser. Den unge har råd til at skyde det ud i fremtiden, han har god tid, men den voksne har fornemmet livets korthed og dets krav om *her* og *nu*. Og af mødet mellem ungdomstidens drømmeslotte og dette »her og nu« vokser så manddommens resignation, livsforståelse, måske bitterhed, måske tilfredshed. Og vokser der ingenting, er skylden den, at der ikke har været bygget noget drømmeslot, og kravet om her og nu har fortonet sig i dovenskab eller opgiven.

Manddomstiden bliver regnet for det vigtigste afsnit af et menneskes tilværelse, og det er jo også rigtigt, eftersom den strækker sig over de fleste år og er den samfundsdannende periode i menneskelivet, og eftersom det er det afsnit, der giver resultater — for så vidt man da regner manddommens »resultater« for vigtigere end barndommens og ungdommens søgen og fejlen. Fælles for de tre første afsnit af et menneskes liv er imidlertid *aktivitet* over for og *tro* på tilværelsen. Man kan skuffes gang på gang af en bedragende verden, *håbet* vil dog lige så tidt vokse op påny og kræfterne blive sat ind. Trods resignation har manddomstiden dog stadig troen på tilværelsen i behold, og derfor kan den voksne midt i alle skuffende realiteter stadig håbe, ja håbet er i virkeligheden den stærkeste realitet i den voksnes verden.

Men den dag, håbene til denne verden begynder at aftage, er manddommen ved at være forbi, og alderdommen begynder. Dette livsafsnit er nok det mest skelsættende for et menneske og samtidig det, vi ved mindst om, fordi det er tærskelen til døden — ingen mindes sin alderdom. Og den gamle fortæller intet om sit gammelmandsliv, hans bevidsthed bevæger sig bedst ad mindets baner.

Man taler om, at et menneske går i barndom, og siger derved noget meget karakteristisk. Den gamle husker oftest bedst sin barndom, og hans verden er som barnets brudstykkeagtig, barnets, fordi den endnu ikke er vokset sammen, oldingens, fordi den er ved at gå i opløsning. Den gamle og barnet kan endvidere mødes i deres beskedne krav til livet: en lun krog i solen og fritagelse for de nærmeste bekymringer, og det er nok. Ejendommeligt med begrundelsen for denne tilfredshed. For barnet *er* den lune krog i solen simpelthen verden, og når man har verden, hvorfor så ikke være tilfreds. Den gamle har gennemskuet alle ydre tings blændværk, han ved, at verden er den samme, hvor man end er, og derfor er han tilfreds med sin tilfældige krog i solen.

Ejendommeligt er det også, at børn og gamle i almindelighed kan så godt sammen. Mon ikke det netop skyldes denne tilsyneladende ens måde at tage livet på, med samme korte perspektiv i tankerækkerne. Men det synes som en smuk tanke, at ligesom årets dalen og stigen ved solhverv rækker hinanden hånden, således også menneskelivets begyndelse og afslutning mødes, når den lille tager »Bedste« ved hånden det korte spand af år, de har at følges i.

H. C. Andersen siger et sted, at det er så fornøjeligt, at menneskene bliver kønnere og kønnere med årene, og at derfor den gamles ansigt er det aller-

kønneste. Det samme kan siges om de fire livsaldre, når menesket lever sit liv her på jorden efter sin bestemmelse: at lære »sig selv og sin Gud at kende«. Er det tilfældet, vil den opløsning og det forfald, som alderdommen er, kun blive et pant på, at livets mål ikke er denne verden.

Børge Krebs Lange.

Er vor Retsbevidsthed i Fare?

I en Tid, hvor Vaabnene har Ordet i Verden, breder der sig i Folkene en dyb Pessimisme, det fremgaar af Vendinger som denne: Menneskene er saamænd ikke stort værre nu, end de altid har været.

Vore Forestillinger om Ret og Uret, om mit og dit og den deraf følgende Tillid til Fremtiden er ved at opløses, her er livsvigtige Værdier i yderste Fare, og det er for Tiden ikke ualmindeligt at møde en Replik i en Samtale, der minder os om Kallikles' Ord til Sokrates. De taler om Retfærdighed i Samfundet, og Sokrates har spurgt, hvad der er værst, enten at gøre Uret eller lide Uret, og saa svarer Kallikles: Det ligner ikke noget for en Mand at blive forurettet, det er kun for en Slave. Sagen er den, at de, der giver Lovene, er de svage, nemlig de mange, og for deres egen Skyld og for deres Interessers Skyld giver de altsaa Lovene og roser og dadler i Virkeligheden af Skræk for de stærke Naturer, som formaar at skrabe til sig. Derfor hedder det sig ifølge Loven, at det er uretfærdigt og hæsligt at stræbe efter mere Magt end de mange, og det kalder de at gøre Uret. Men alle store Bedrifter gøres dog voldeligt efter Naturens Lov, ved Zeus, og ikke efter den Lov, hvormed vi fortryller og besnærer de bedste og stærkeste af os. Saadan er nu engang Sandheden Sokrates.

Ingen er i Tvivl om, at Magtens Filosofi har Vind i Sejlene. Vi ser rundt om os, at Magten er en Realitet, og at den sejrer, — i hvert Fald i første Omgang. Men en kendt Forfatter siger følgende: Retten er jo kun en Idé, men den er omgivet af Fortrøstning og Stolthed.

Magttroen derimod beror paa Halvdannelse og Uvidenhed, thi Mennesket kan ikke være Idéen foruden, den er det egentlig menneskelige, den er en Realitet, og de tager fejl, som ikke tager Hensyn til den ideelle Side i Menneskets Natur. Et af Idéens Navne er *Ret*, og det er ladet med Sprængkraft, som det absolute er det. Og denne Værdighed hos Mennesket er uudryddelig og usaarlig overfor Vold og Fornedrelse.

Her er Talen om en indre Holdning, en indre Lov. Den kan godt for det enkelte Menneske føre socialt nedad, vi kender det fra Marie Grubbe, der mente at følge en indre Lov og endte som Færgeskone paa Falster, men i et Folk kan Idéen leve, selv om den enkelte dør, og til sin Tid vil den være stærk nok til at kunne erkendes af de mange, og dermed kan den vende om paa Tilstandene. Vi har et Eksempel fra Estruptiden. Det Magtsprog, der da brugtes, kunde til en Tid kue Folket og overhøre dets Vilje. Regeringshandlinger blev foretaget udenom Folket, Domstolenes Uafhængighed var ikke indlysende, men intet Lovbrud og ingen Trusler kunde fordærve Folkets Retsfølelse. Hørup førte an i denne Kamp under Mottoet: Vi kan ikke hindre Lovbrud, men vi kan hindre, at Folket anerkender dem som Ret.

Og omsider sejrede Retten over Magten, der var ikke gaaet Opløsning i Folkets Retsbevidsthed.

Lignende og nærliggende Eksempler har vi, hvor Landsdele erobres af en fremmed Magt, eller hvor et lille Folk beherskes af et større: Folkets Syn paa Ret og Uret hos de beherskede kan ikke forandres, hverken med det onde eller det gode, ej heller med at give økonomiske Fordele, hvis Retsbevidstheden først *er* opstaaet hos den paagældende Befolkning. I saadanne Tilfælde er det ikke nær saa vigtigt at efterspore og fastslaa, hvor Ansvar for Magtanvendelsen ligger, som det er,

at den ikke godkendes, det kan vel kræve nogen Resignation i Øjeblikket, men Vejen er farbar fremefter.

Som Modvægt mod gold Pessimisme og for den Sags Skyld ogsaa mod hensigtsløs Desperation i en Tid, hvor der er Fare for Fejlgreb, kan man vende sig fra det absolute Retsbegreb, der er den Idé, vi aandeligt lever af, til de Retsbegreber, der rent praktisk har nedfældet sig i vore Lovparagraffer og i vore Juristers Praksis, naar Talen er om de enkelte Borgeres Forhold. Her er der ogsaa noget, vi har Brug for at erkende.

For det første faar vi at vide, at al Ret fra først af er opstaaet af Vaner hos Flertallet. Oprindeligt var det »de normale«, der rottede sig sammen mod dem under og over Normalen og forfulgte dem. Altsaa Rettens Opstaaen er ikke særlig ophøjet. Det var Sæd og Skik, der blev sat i System. Det havde i sin Tid den Fordel, at nu blev der en almindelig anerkendt Opførsel blandt Mennesker, og det kunde give Grundlag for Samarbejde, man kunde forudberegne, hvordan de andre vilde stille sig til en Plan, til et Arbejde, og derfor betød det et stort Fremskridt.

Men Retsbegreberne eller Retfærdighedsfølelsen udviklede sig naturligvis vidt forskelligt de forskellige Steder i Verden, et Sted druknes nyfødte Pigebørn, uden at det krænker nogens Retsfølelse, andre Steder er dette strafbart. Og til forskellige Tider er Retsbevidstheden forskellig. Saaledes var visse Steder i Fortiden de gamle, især gamle Kvinder, udsat for at blive efterladt i Ødemarkerne eller jaget ud i Bjergene om Vinteren, eller man kastede dem ganske simpelt ud i et Vandfald. Spurgte man, hvorfor de dog bar sig saadan ad mod de gamle, kunde de svare med stor Selvfølgelighed: Fordi Høsten ikke har været saa god, og det giver bedre Plads og mere Mad til os andre.

Men gennem Tiderne har dette Syn paa Mennesker forandret sig, i hvert Fald officielt, og da ogsaa i Praksis i Fredsperioder.

Naturligvis vil Lovene være lettest at faa overholdt frivilligt, hvor flest mulig Mennesker har haft Indflydelse paa deres Form, og Grundlaget, baade for Retsanordninger og Retshaandhævelsen er vel Fornemmelsen af Gensidighed og Bevidstheden om Aarsag og Virkning. F. Eks. kan Mennesker, der lyver og stjæler eller misbruger andre iøvrigt, ikke vente, at andre skal udvise større Højsind mod dem, og Uordholdenhed vil have til Følge, at ethvert Samarbejde, især i et udviklet Samfund, ødelægges, og dette vilde føre til, at vi ikke kunde eksistere i det Antal, vi gør, altsaa bliver Løgn og anden Upaalidelighed fjendtlige mod selve Livets Princip.

I de ældste Tider har Straffen vel betydet Udelukkelse af Samfundet, Fredløshed, men bedst kender vi den i Form af Enkeltmands Hævn, eller den forurettedes Slægt hævnede, og fra de islandske Sagaer ved vi, at der var ingen Maade med Jagten paa den, der havde fornærmet en anden. Drab fulgte Drab, til hele Samfundet var i Opløsning af Hævnplaner og Voldshandlinger. De fleste Steder samlede man sig saa om en Høvding, der paatog sig at værne Menigmand mod Voldsmænd, der plagede og udbyttede andre, og Høvdingen eller Kongen overtog lidt efter lidt Retshaandhævelsen, og dermed kommer et tredje Led med ind i Retsstridighederne. Den sædvanlige Form for Retspraksis var Gengældelsen, denne Indstilling findes mærkeligt nok hos de fleste gamle Religioner, ondt skal gengældes med ondt, altsaa blev det anset for rigtigt, og Straffeformerne var derfor fra gammel Tid over alle Grænser brutale. Men nu paatog Staten sig at straffe,

og dermed bremses der op for Privathævnen, nu ligesom afvæbnes Menneskenes Instinkter, og det skaber Ro og Fasthed i Samfundene.

Den enkelte kom naturligtvis stadig af og til paa tværs af Loven eller nægtede at godkende Tidens Moral, der var Forudsætning for Lovene, og det var ikke blot den underlødige eller undernormale, men ogsaa den, der er forud for Tidens Moral. Sokrates har en højt udviklet indre Lov, en Daimon eller, som vi siger, Samvittighed. Historien og nutidige Forsøg paa nye Samfundsformer viser, at ikke alle har kunnet anerkende den gængse Moral. Søren Kierkegaard ansaa det ikke for hæderligt at modtage Renter, selv om det var nok saa meget Skik og Brug paa hans Tid. I det nye Rusland anses det for usømmeligt at hige efter overdreven Ejendomsret, og selv om det tager Tid at nedfælde nyt Indhold i alles Bevidsthed, kan det maaske efterhaanden blive moralsk Sævane. Ogsaa Sokrates har reageret paa det Omraade. Han siger til en Mand: Du som er Athenienser, skammer du dig ikke ved at bekymre dig om at faa samlet mest muligt af Penge, Anseelse og Ære, mens du slet ikke bekymrer dig om Indsigt og Sandhed.

I Forhold til den almindelige Indstilling til Rigdom og Fattigdom maa det vel være en Slags Abnormitet, og det endte da ogsaa med, at Kierkegaard opbrugte sine Penge, at Rusland blev mistænkeliggjort og afskyet af alle andre Samfund, og at Sokrates maatte tømme Giftbægeret.

Men det forhindrer altsammen ikke, at de ordnede Forhold i Staterne med en anerkendt Moral, faste Vedtægter, hvorefter alle har sig at rette, og en straffende Myndighed bag Retsafgørelsen var et stort Gode for Helheden, altsaa et meget ønskeligt Fremskridt.

Historisk var Statens første Opgave Krig, endda ofte Angrebskrig, og som Følge deraf ogsaa Opdragel-

sen, der jo var en Forberedelse til denne Opgave. Nu anses Statens første Opgave for at være Rettens Pleje til Beskyttelse af den enkelte Borger i Landet mod Overgreb fra forskelligt Hold, og for tænkende Borgere er den personlige Frihed, der er os givet i Gundloven, det Omraade, som vi ikke giver Slip paa for os selv eller andre uden at føle os krænket i vor Værdighed som Mennesker.

Men hele denne Udvikling fra Sædvane til Retssamfund, er den ikke i langsom Vorden ogsaa mellem Folkene, trods Verdenskrige? Er Retskravet ikke vokset ganske langsomt nedefra? Det kom langt senere frem end Retskravet indenfor de enkelte Stater, men der udvikler sig tydeligt et Behov for en tilsvarende Ordning mellem Folkene som mellem Borgerne i et Samfund.

Der *er* endda gjort nogle Forsøg paa at praktisere en ny Orden. Vi har her i Norden allerede givet os ind under Voldgiftsavgørelser mellem vore Lande, naar der opstaar Uenighed, men da der ingen Magt staar bag disse Domme, kan de kun anvendes paa Nationer, der giver sig frivilligt ind under dem. Og efter forrige Krig forsøgte Nationerne at skabe et Folkenes Forbund i Erkendelse af, at det var en Nødvendighed, hvis Fred og Sikkerhed skulde fremmes. Folkeforbundet var en Slags Lovgivningsorgan for Staterne, men da Retsudøvelsen skulde staa bag, viste det sig, at den endnu ikke havde fundet en holdbar Form, vi fik Sanktioner, der ikke virkede, og Aarsagerne var aabenbare nok: enhver vilde sikre sit eget, og derfor tvivlede man paa de andres Ærlighed; der taltes om Samarbejde, men handledes i Splidagtighed, der drøftedes Afrustning, mens alle rustede, Kravet om Ret og Skel gjaldt kun paa Papirerne, og det hele brød da ogsaa sammen igen.

Men selv under Krigen nu, mens Hadet og Ødelæggelsen triumferer, propaganderes der med Retfærdighed,

Lighed og Samarbejde forude. Ingen Regering kan mere undvære dette Indslag i sine Løfter til Folkene, der maa gives Løfter om godt Naboskab, om hæderligt Arbejdes Plads i Solen, ja en Slags Socialisme indadtil, som i sit Udspring jo havde Kravet om Broderskab, ogsaa mellem Nationerne.

Og selv om ingen tvivler paa, at der vil blive begaaet Fejl igen mellem Folkene, og at den virkelige Folkeret ligger et godt Stykke forude endnu, saa tyder det dog paa, at vi er langsomt paa Vej fremad mod en Ordning, at en Retsudvikling ikke lader sig standse, trods alle Frafald, det minder om Tiden i de gamle Samfund, da de endnu ikke havde fundet Ligevægten indadtil, da Retshaandhævelsen endnu ikke stod bag Retskravet og dens Anordninger, og Opgørene bredte sig til at true Helheden med Opløsning. Lige saa lidt som Samfundene da opgav at skabe Retstilstande mellem Enkelt personer, vil Nationerne opgive denne Kamp for Fred og Sikkerhed mellem Folkene.

Ofte var der en bestemt Anledning til, at nu maatte det være. Det ser ud, som denne Anledning ikke er fjernt for Folkene i Europa. Nødvendigheden kan, før vi venter det, være over os og saa tvingende, at selv den nationale Egoisme maa give op. Med hvert Sammenbrud vokser Kravet om Lov og Ret mellem Staterne, og selve Tiden arbejder i den Retning. Trafikmidlerne gør, at vi rejser ud og opdager, at et Menneske er et Menneske. Læsning af Bøger bliver mere almindeligt, og vi lærer, at de fremmede tænker som vi i de allerfleste Tilfælde. Det forandrer os ganske langsomt.

Vi ved det fra andre Omraader. F. Eks. læser vi om Underklassens Kaar hos Nexø og Skjoldborg og ændrer vore sociale Love, vi vaksineres mod Jødeforfølgelse ved at læse Nathansens Bøger, der sker overalt det samme med os, som der skete med Amerikanerne,

da de læste »Onkel Toms Hytte«, de skammede sig og ophævede Neger-slaveriet. Vi indser muligvis inden alt for længe Nødvendigheden af at kunne samarbejde, og dette sammen med vor nordiske Retsbevidsthed er den Haandfuld Virkelighed, vi har at bringe, naar Opbygningen af Verden igen tager sin Begyndelse som Afløsning af den Tilstand af Forvirring og Selvtægt, som raader i Verden i Dag.

Men vi maa forberede os paa en Del Resignation, ingen ved, hvad der i vor Tid kan opstaa af Overraskelser og af alle Former for Tryk og Usikkerhed, og der er Grund til at have alle Kræfter i Behold og ordne vore egne Forhold saadan, at vi ikke indefra fordærves, vi maa med Sokrates minde hinanden om, at det er bedre at lide Uret end selv at øve Uret mod nogen.

Og saa maa vi se paa Retstanken ud fra et længere Perspektiv og styrke hinanden med, at Rettens Idé er ladet med en Sprængkraft, som det absolute er det, og dens Værdighed hos Mennesket er uudryddelig.

Adia Frost.

Fra Vallekilde Folkehøjskole.

Kære gamle elever! Det er i slutningen af oktober. De sidste vildvinsblade vil falde, om det bliver frost i nat. De høje trætoppe i haven står nøgne; men frugttræerne har endnu meget løv; det har endda trods storm og rusk og enkelte frostnætter holdt sig mærkelig grønt. Haven ligger lunt og godt, skærmet mod vestenstorme og østenkulde. Men vinteren står for døren. Snart vil alt løvet falde, plænerne vil blegne og blomsterne visne; vinteren vil binde alt liv i mark og have.

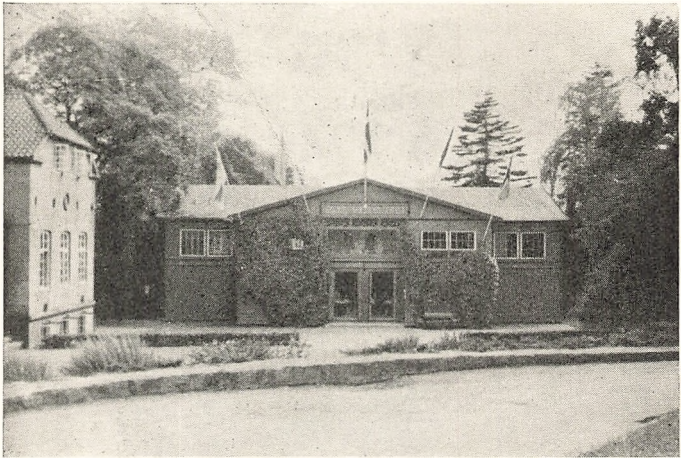
Vi skutter os og tænker noget ængsteligt på, hvad vinteren vil bringe. Vi har i så frisk erindring de foregående to strenge vintre. Vi har forberedt os, så godt vi kunde. Vi har sat dobbeltvinduer i alle skolestuerne, og vi har skaffet 200 tons tørv til huse. Men kan vi holde kulden ude? Naturen har atter fået sin oprindelige magt over menneskesindet, ikke mindst i den store by, hvor centralvarme og uden- og indendørs belysning næsten havde fået mennesker til at glemme kuldens og mørkets magt. Nu mærkes denne magt til fulde. Fattigfolk lider især derunder, og de gruer for dyrtid og mangel.

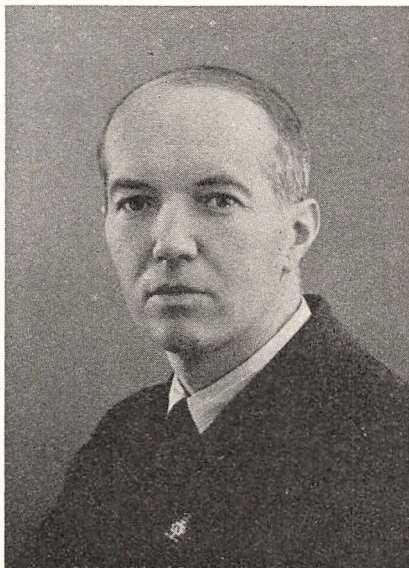
Det er også vanskeligt for mennesker, der har ansvar for den store husholdning. Der bliver stedse flere varer, som ikke kan skaffes. Vi venter bestemt, at de unge, som samles hos os, vil hjælpe os ved at vise forståelse og for øvrigt ved godt humør tage savnet af en række ting. Vore unge vil kunne lette en husmoders og køkkenchefs bekymringer utroligt, og vi venter, at de vil gøre det.

På tredje år hviler krigens mørke over verden. Det synes, som naturens hårdhed og menneskenes vildskab har fundet hinanden. Streng vinter, ringe høst, krig. Endnu et tredje krigsår skal vi igennem, lad os håbe, det bliver det sidste.

Vi danske må midt i den strenge tid være taknemmelige over, at det på flere områder har føjet sig lysere, end vi umiddelbart efter den 9. april turde vente. Men vi har så vist ingen grund til at føle os ovenpå. Vi har også set grimme kræfter i vort folk bryde frem nu under besættelsen. Og nu da vinteren står for døren, da arbejdsløsheden vil stige, og da følgerne af en ringe høst ret vil mærkes, vil vanskelighederne melde sig, og kravene til den enkelte og til folket vil stige. Der vil kræves meget af os som danske mennesker og som medmennesker i den kommende tid. Vi føler stadig stærkere, hvad kongen den 26. sept. udtrykte så centralt med Brorsons ord: Trange tider — langsomt skrider — de har den art.

Måtte vi endda komme gennem denne prøvelsens tid med vor menneskelige og folkelige værdighed i behold. Vi ved, at nogle få ringeagter og håner os; vi ved også, at flere og flere i højagtelse ser mod Danmark. Men hvor meget end frænders og naboers tanker

Erik Gelting-Hansen.

om os berører os, det afgørende er, at vi lever sådan, at vi beholder vor selvagtelse. Hvert eneste dansk menneske kan hjælpe dertil. Hver eneste er med til at give folket den holdning eller mangel på holdning, hvorefter vi nu og i fremtiden skal dømmes.

*

I dette »åbne brev« vil I især vente at finde noget om livet i Vallekilde i det svundne år; jeg skal nu prøve at fortælle nogle træk, småt og stort imellem hinanden, der kan give et svagt indtryk af, hvordan vi levede her et år igennem. Men hvad jeg fortæller, må blive spredt og meget utilstrækkeligt. Hvad der betød mest for den enkelte og i vort fællesliv, kan kun i ringe grad finde udtryk her. Dette brev er egentlig kun for de indviede og forstående; skulde det falde i hænderne på en eller

Fru Gelting-Hansen.

anden uvedkommende, vil det næppe sige noget til ham.

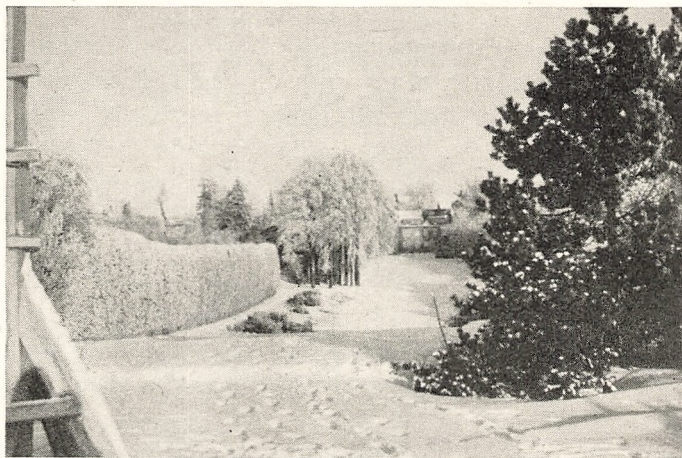
I sidste årsskrift så I, at vi havde taget afsked med valgmenighedens mangeårige præstefolk, Niels Petersens. De har nu deres præstegerning i Rønnebæk og Holme-Olstrup ved Næstved. Men skønt Niels Petersens er rejst fra Vallekilde, synes jeg, vi mærker en hel del til hinanden endda. Niels Petersen har i løbet af året flere gange været i Vallekilde, og han har da enten prædikeret i Korskirken eller talt på skolen, og fru Petersen og børnene har besøgt os, ligesom flere her i Vallekilde har haft let ved at finde til Rønnebæk.

Men vi måtte jo søge at finde andre præstefolk, som kunde hjælpe os. For mig personlig stod det fra første færd klart, at det sandsynligvis vilde blive meget vanskeligt at finde en tilfredsstillende løsning. Vi blev dog ret hurtigt ledet ind på et lovende spor, og når

der alligevel gik et halvt år, inden sagen var klaret, skyldtes det dels sygdom og isvanskeligheder, som gjorde det nødvendigt to gange at aflyse bekendtgjorte gudstjenester ved den vordende præst, dels vigtige forhandlinger, som vanskeligt kunde klares ad skriftlig vej. Men endelig — onsdag den 2. april samledes en meget stor del af menigheden til gudstjeneste i Korskirken, hvor pastor *Erik Gelting-Hansen* havde lovet at prædike. Ved et menighedsmøde, som holdtes umiddelbart efter gudstjenesten, blev der af mange givet stærkt udtryk for ønsket om at få pastor Gelting-Hansen til valgmenighedens præst. Ingen udtalte sig imod; men nogle enkelte fandt det rigtigt at udsætte spørgsmålets afgørelse nogle dage. Det var imidlertid kun 5 af ca. 400. Under disse forhold fandt alle det rigtigt, at der straks blev sendt bud efter Gelting-Hansen og frue, som under menighedsmødet opholdt sig på højskolen. De to kom, og menighedens formand, Troels Sams, spurgte på menighedens vegne Gelting-Hansens, om de vilde følge vor opfordring til at blive vore præstefolk. Dertil svarede Gelting-Hansen ja under forudsætning af, at visse forhandlinger mellem styrelsen og ham kunde føre til et gensidigt tilfredsstillende resultat. Dette skete allerede samme dag, og dermed havde vi da på en smuk måde fået nye præstefolk. Om disse skal her meddeles nogle ganske få data.

Erik Gelting-Hansen er en apotekersøn fra Nyborg, født 1899, student fra Odense katedralskole 1917, teologisk kandidat 1925. Sommeren 1925 var Gelting-Hansen lærer ved Brøderup højskole, og i de følgende år var han lærer ved Vestbirk højskole, dog afbrudt af et par udenlandsrejser. I 1928 blev Gelting-Hansen sognepræst i Skrøbelev på Langeland, hvor han har haft sin gerning, til han nu blev vor præst i Vallekilde. I 1935 holdt han bryllup med Inger-Marie Schiøler, datter af afdøde

biskop Schiøler, Århus. Fru Gelting-Hansen er uddannet vævelærerinde.

I slutningen af maj flyttede Gelting-Hansens med deres to småpiger og deres hjælpere til Vallekilde. Pinsedag holdtes igen gudstjeneste i Korskirken med vor egen præst, men først den følgende søndag fandt den officielle indsættelse sted.

Så er der nu gået et halvt år for vore nye præstefolk i Vallekilde. Foreløbig har de fået, så vidt man kan skønne, en lykkelig begyndelse, og vi håber, at menighed og præst fortsat må blive hinanden til gavn og glæde.

I det halve år, da vi ingen fast præst havde, fik vi megen hjælp af valgmenighedspræst Uffe Hansen, Ubberup. Menigheden her og højskolen skylder Uffe Hansen megen tak for god hjælp vinteren igennem. Det mindede om de helt gamle dage, da Hoff eller Carl Koch kom fra modermenigheden i Ubberup og tjente den yngre menighed her. Nogle gange i vinterens løb lededes gudstjene-

sten af pastor *Chr. Petersen*, Vig, eller af mig. Jeg havde således den glæde at prædike juledag. Når der ikke var gudstjeneste i Korskirken, holdt vi et kort søndagsmøde på højskolen, hvor jeg så talte over søndagens tekst.

*

I den faste lærerkreds skete der i årets løb ingen forandring. Vinterens lærerstab var: *Adia Frost*, *Hans Trier Hansen*, *K. Killemosé*, *Børge Krebs Lange*, *Vald. Nielsen*, *Alfred Olsen*, *Anna* og *Uffe Grosen*. På sommerskolen tog *Ingeborg Søgård* som sædvanlig sin tørn. *Isa Madsen*, som tidligere har hjulpet med håndarbejdet, hjalp os også udmærket i sommer, og endelig havde vi som midlertidig hjælp *Johanne Frederiksen*, der bl. a. skulde undervise i dansk, regning og håndarbejde. Under sidste halvdel af sommerskolen holdt *Gelting-Hansen* nogle foredrag.

*

I det svundne år har der været en meget stor tilgang af unge til højskolen. Det har Vallekilde også mærket. Sidste vinter havde vi 125 elever, men måtte endda sige nej til adskillige anmodninger om optagelse. På sommerskolen optog vi 136, idet 8 boede i Havehuset og 4 ude i byen. Men både til sommerskolen og navnlig nu til vinterskolen kunde vi ikke nær optage alle, der ønskede højskoleophold her. Vi glæder os over den store tilslutning til højskolerne; hvis der ikke bare er tale om en forbigående bevægelse, begrundet i en forholdsvis pengeregighed i landbokredse, kunde den store tilslutning til skolerne måske igen føre til det glædelige, at nye højskoler oprettes. Dertil vil også den nye højskolelov, om den gennemføres, meget hjælpe. Det er ufatte ligt, at nogle af højskolens egne folk kunde angribe

højskolelovforslaget så hårdt; det giver dog langt bedre muligheder for højskolen — også navnlig i retning af virkelig frihed, end den nuværende tilstand giver. Jeg personlig ønsker et par ændringer i forslaget, men jeg håber rigtignok, at forslaget snart må blive lov, og jeg er forvissat om, at det skal blive til stor gavn for højskolen i Danmark.

*

Ved vinterskolens åbningsmøde talte jeg om den 1. nov. 1865, dagen for 75 år siden, da Vallekilde højskole begyndte sin virksomhed. Vi havde jo ved elevmødet i 1940 holdt den store jubilæumsfest; men nu fortalte jeg, hvorledes Vallekilde højskoles første dag forløb, fra tidlig morgen til sildig aften. Vald. Nielsen viste i sin tale sammenhængen mellem dengang og nu, ligheden i stillingen hos den tids og vore dages unge.

Jeg fortsætter med at nævne nogle af årets møder og begivenheder. Den 14. nov. talte forstander *Ernst J.*

Borup om dansk folkevid, et oplysende og storartet fornøjeligt foredrag. Søndag den 8. december holdt vi et stort møde i gymnastiksalen, hvor fhv. indenrigsminister *Bertel Dahlgård* talte om fædrelandskærlighed og menneskelighed, og forstander *Sv. Dræby* talte om dansk sind, belyst ved træk fra litteraturen. Både i november og december holdt forstander *Åge Møller* foredrag i Holbæk amt; den 12. december holdt han her for elever og lærerkreds et foredrag, som han kaldte: Verden og vi.

Den 6. januar fyldte fru Sigrid 70 år. Der blev festet for hende både i Vallekilde og København. Sigrun og Hans Trier Hansen samlede den 5. januar i Øyås en del af fru Sigrids familie og venner. Fødselsdagsbarnet var rask og i strålende humør; der blev holdt mange taler og sunget mange sange, hvoraf adskillige blev sunget første gang. Den 6. januar fejredes fødselsdags-

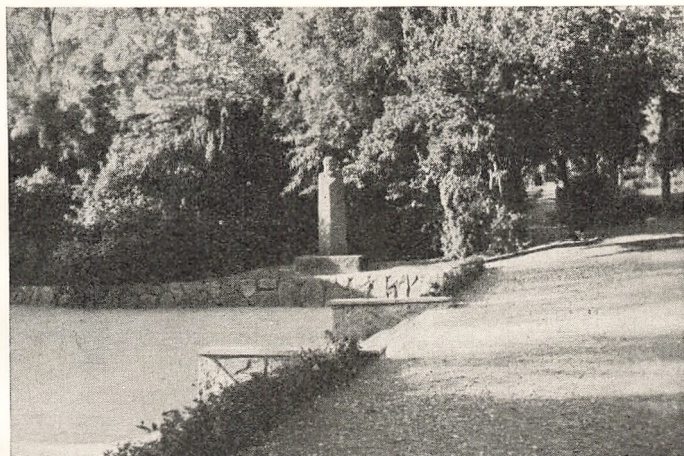
festen i København, hvor flere af fru Sigrids børn og venner kappedes om at gøre dagen festlig og god for hende. I dagene omkring fødselsdagen havde fru Sigrid udtalt sig til forskellige bladfolk, som opsøgte hende. Man mærkede, at den sjælelige friskhed og glæden over alt godt, som gror, endnu sprudlede i den 70-åriges sind. Bliver både legem og sind end stundom trætte, så er der stadig så megen kærlighed til det gode i livet, at denne kærlighed trodser og overvinder alle hindringer.

Blandt de gaver, som fødselaren modtog, er der her særlig grund til at nævne en pengegave på 400 kr., som elevforeningen skænkede.

Den 24. januar holdt cand. polit. *Fin Friis* foredrag om nordisk kulturfællesskab og praktisk nordisk samarbejde. Foredraget og de lysbilleder, som fulgte, var et led i det omfangsrige oplysningsarbejde, som foreningen »Norden« satte i gang sidste vinter. Verdens store har handlet ilde med Nordens folk. Ulykkelige kløfter graves i det enkelte nordiske folk, og meget triste forhold truer forståelsen og sammenholdet mellem Nordens folk indbyrdes. Men alt dette er virkningen af onde magters spil, og det sker så vist ikke efter de nordiske folks egen gode vilje, tværtimod. Der har næppe nogen sinde været en så dyb og alvorlig vilje iblandt os til forståelse og samarbejde som just nu. Derfor er alt det, som på trods af tidens onde spil søger at læge sår mellem og iblandt de nordiske folk, alt det, som opfordrer dem til at finde sammen i det holdbare og virkelige, — det er af det gode, og det kalder på os og venter støtte af os.

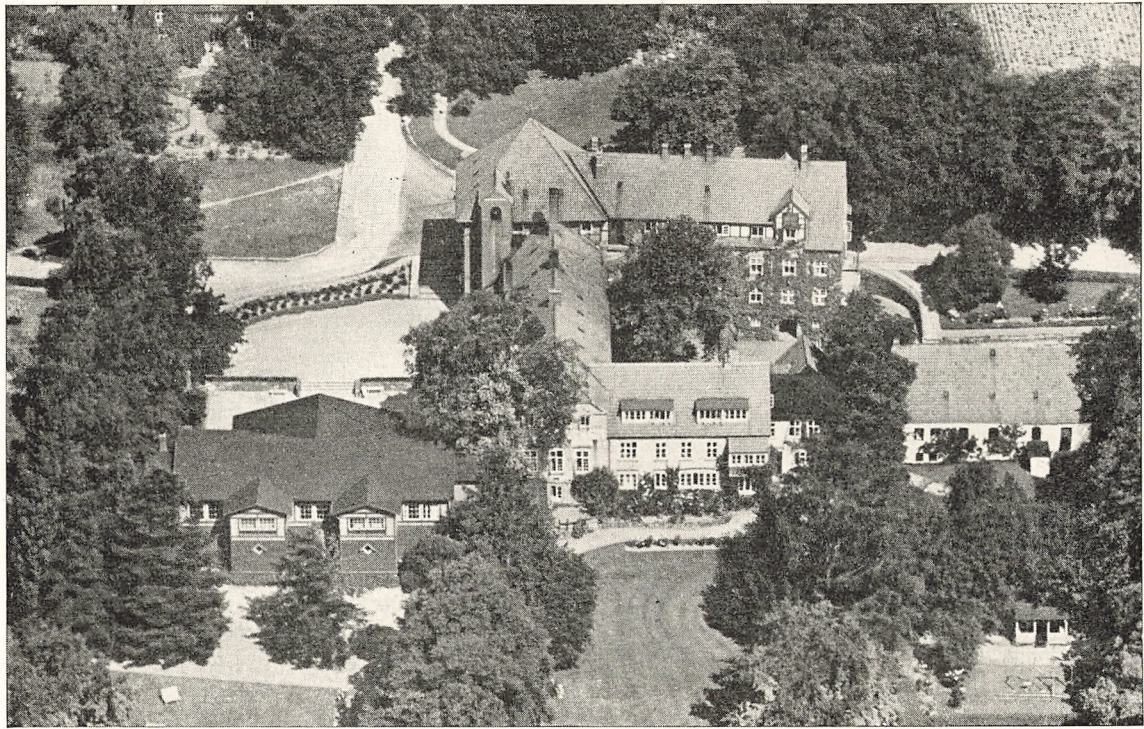
Den 30. januar talte *Carla Schibler* her ved et fællesmøde, som »Det unge grænseværn«, Vallekilde-Hørve gymnastikforening og højskolen indbød til. Som altid før var det en glæde at høre Carla Schiblers saglige og varme oplysning om grænseforholdene.

Søndag den 2. marts havde vi trods regn og storm et stort og godt møde, hvortil Holbæk amts østre gymnastikforening og Dansk ungdomssamvirke indbød sammen med højskolen. Direktør for nationalmuseet, dr. *Poul Nørlund*, talte om store skikkelser i Danmarks historie, og forfatteren *Jørgen Bukdahl* talte om det nationale og det medmenneskelige. Det var to meget forskellige, men meget særprægede og gode foredrag. Om aftenen læste lærerkredsen Hostrups »Feriegæsterne«, og både skuespillet og skuespillerne blev modtaget med stor velvilje af forsamlingen.

Lad mig nu springe tilbage til skoleårets begyndelse. Vi kom straks i gang med godt arbejde. Det var for lærere og elever en stor glæde at give sig hen i et både festligt og krævende arbejde. Det skal dog ikke skjules, at nogle få af de unge beredte os nogle vanskeligheder, efterhånden som vinteren skred frem; de var for lade, og jeg var for tålmodig og overbærende. Jeg drog i alt fald den erfaring, at der med den store til-

strømning til højskolen igen er kommen en tid, da det er absolut nødvendigt, at enkelte elever føler, at der udefra stilles bestemte krav til dem. De har ikke i sig den drift og vilje til at lægge kræfterne i, som lykkeligvis er det helt normale blandt højskoleelever. Dovenskab forringer i rivende fart et menneske, også, og måske allermest, en højskoleelev. Hvor denne dovenskab ikke kan overvindes indefra eller udefra, må den dovne vige pladsen. Den erkendelse bliver vi alle nødt til at tilegne os.

Jeg ønsker naturligvis, at mit brev til jer skal være sandfærdigt og ikke udflydende skønskriveri. Jeg har derfor nævnt denne vinterens vanskelighed. Men over den vil vi jo ikke glemme den store flok af alvorlige og glade, flittige og modtagelige unge; samværet med dem gjorde vinteren til en ualmindelig god tid, som vi vil mindes med tak. Det falder ikke nemt at skrive stort om den jævne, arbejdsfyldte hverdag; men det er jo disse rolige hverdage, som allermest giver vort højskoleliv dets indhold. Nu og da melder der sig en naturlig trang til noget andet end det hverdagslige. Den trang kan vi ofte imødekomme. Vi holdt således, som ovenfor nævnt, adskillige møder. Vi havde den årlige tur til København, hvor Killemosen og Nielsen sørgede for, at karlene fik en række festlige, lærerige oplevelser. Og vi holdt skolefesten, som vi plejer, fastelavns mandag; den forløb på allerbedste måde; både gæster og elever var glade og tilfredse, og da det just var hensigten med festen, kunde vi halvgamle også sagtens være det. Den 13. marts havde vi den traditionelle tur til Asnæs; skønt turen faldt så sent på vinteren, at vi allerede dagene forud snusede forårsluft ind, fik vi en drøj hjemfart fra Asnæs. Mens vi havde det hyggeligt og festligt med vore værtsfolk, blæste en snestorm op, og vi fik vanskeligheder med at nå hjem. Sidst i marts

var en større flok af eleverne med Hans Trier Hansen i spidsen rundt i Odsherred for at se vor landsdels vidtberømte kvæg.

Lørdag den 29. marts holdt vi afslutning på vinter-skolen. En del forældre mødte frem og delte dagen med os. Som sædvanlig viste de to hold gymnastik, tegninger og sløjdsager var fremviste, jeg holdt foredrag om, hvorledes det fjerne kan komme os nær og få personlig værdi for os. Jeg tænkte i den forbindelse især på vort fædreland. Sangkoret, som ofte havde glædet os vinteren igennem, sang for os en sidste gang, og det kendte musikorkester spillede endnu engang. Til slut samledes vi ved kaffebordene, hvor sang og tale vekslede en god stund. Den 30. marts rejste vore elever, og snart kom de jo så i arbejde rundt omkring. En del af dem har vi jævnlig set her sommeren igennem, et stort tal af dem mødte op til elevmødet, og andre har jeg truffet på mine rejser nu i efteråret; så vidt jeg ved, har de alle det godt.

*

April stod her i hovedrengøringens og forberedelsesnes tegn. Der er vist grund til at nævne, at vi i den tidligere hestestald har indrettet en udmærket cyklestald med plads til 140 cykler.

Alt var godt forberedt i mark og have til sommerpigernes ankomst den 3. maj. Men foråret kom sent. Kulden lå vedholdende over Danmark. Ih, hvor vi frøs i maj. Men de tapre 136 piger tog køligheden med godt humør; heldigvis er de unge piger blevet meget fornuftigere med klædedragten, i alt fald i den kolde tid. Men var det en skuffelse med denne maj-kulde, så fik vi jo siden rigelig erstatning med hensyn til varme. Jeg gad vide, om man i mands minde har kendt til så store

temperaturudslag som i året 1941! Indenfor dette år har vi kendt til en temperaturforskel på mere end 60°!

Hen i maj brød foråret endelig igennem. I sommerpiger vil huske den friske ynde, som prægede haven i denne tid. Salmens ord lød atter og atter i ens sind: Skin over vang, som en morgen med sang, morgen i maj, når det grønnes! Og så blev det vel endda skønnere i begyndelsen af juni, da æbletræerne blomstrede. Jørgen Bukdahl har i sin digtning om Lyseklosteret givet os høje forestillinger om de blomstrende abildtræer i Hardanger. Men intet poetisk syn kan overstråle den virkelighed, som vi har for øje her, når æbletræernes kroner danner et blomsterhav, der spiller i de skæreste farver. Og mens sødtduftende luftbølger indhyller os, ser vi, hvor travlt bierne udnytter deres kostbare tid. Blomstringen var i år enestående, og jeg kan straks tilføje, at høsten blev derefter. Mens den landsvigtige kornhøst her som næsten alle vegne skuffede meget stærkt, så fik vi en stor og smuk frugthøst, og det glæder vi os meget over.

Danske og svenske skolefolk på besøg.

Biltrafikkens omtrentlige ophør har på en måde bragt mere ro over vort skoleliv, idet der kommer færre gæster end tidligere. På den anden side kan cyklisterne overkomme utroligt meget, så gæster kan nu og da finde hertil, og vore elever viger heller ikke tilbage for meget lange ture, hvis det kommer op i dem, at nu skal det være sådan.

Af besøgene finder jeg særlig anledning til at nævne et par svenske. I begyndelsen af juni kom frk. *Signe Fredholm*, som er lærerinde ved Birkagårdens folkehøjskole i Stockholm. Signe Fredholm holdt 3 foredrag, 2 om nyere svensk litteratur og 1 om kvækernes hjælpearbejde i Spanien, et arbejde, som Signe Fredholm selv deltog i. Det var meget værdifuldt at have Signe Fredholm iblandt os i flere dage, især under de forhold, som Norden er stedt i nu.

Den 17. juni havde vi et interessant besøg af en kreds af fremstående svenske skolefolk. I Sverige arbejder i disse år en stor skolekommission med planer

Fra elevmødet.

om ret gennemgribende reformer af den svenske skole. I hvilken retning de svenske skolefolks tanker går, ved jeg næppe, ud over nogle almindelige ønsker om, at det er karakteropdragelse, som er tiltrængt. Men kommissionen, som har kultusminister Gösta Bagge til formand, mente, at der var noget at se og lære i Danmark. I nogle dage var svenskerne nok ret optaget af at besøge forskellige danske skoler i og uden for København, ligesom de drøftede skole spørgsmål med centraladministrationens embedsmænd. Den dag, svenskerne besøgte os, havde de i forvejen besøgt en grundtvigsk friskole og en af de nye centralskoler. Undervisningsminister Jørgen Jørgensen og departementschef Barfod, som begge fulgte vore svenske gæster, ønskede, at disse skulde få det fyldigst mulige indtryk af dansk skoleliv. Jeg håber, at deres besøg her må have haft lidt betydning for dem.

Af møder nævner jeg tre, først grundlovsrådet. Ved det talte højskoleforstander *Sigurd Brøndsted* om

Fra elevmødet.

det indre grænseværn og pastor *Chr. Petersen* om den nordiske ånd. Om aftenen så vi to film: *Fra nationalmuseets arbejdsmark* og *Stavnsbåndsfilm*en.

Den 13. juli havde vi forældremøde. Det var en stegende hed dag midt i tørkens værste tid. Mark og have var præget deraf, så forældrene fik ikke Vallekilde at se i den skønneste skikkelse; men jeg tror, de var glade for dagen, det samme var deres døtre og vi.

I de følgende dage kom regnen endelig. Hvor gjorde den godt. Men det havde været overordentlig meget værd for os alle, om regnen var kommen 3—4 uger tidligere. Lørdag den 19. juli var der forrygende travlhed her; alt skulde gøres rede til den store årlige begivenhed: elevmødet. Da de »gamle« begyndte at komme midt på eftermiddagen, var alt i orden ude og inde. Lørdag aften talte *Frost* i foredragssalen, og elevforeningen holdt årsmøde. Vi sang aftensang på Egebjerg, men måtte slutte noget brat, da regnen pludseligt tog fat. — Hvordan de mange tilrejsende plus de nuværende elever

Fra elevmødet.

under et elevmøde finder et natteleje har altid undret mig; bedst er de stillet, som finder en krog på høløftet. Søndag morgen mødte man fornøjet frem, trods manglende søvn og trods regnen. Men som så ofte før på en elevmødedag: vejret klarede op i løbet af formiddagen, og eftermiddagen og aftenen blev overordentlig smuk.

Ved mødet i haven talte *Vald. Nielsen* og jeg, senere sang sangkoret, vi havde et stort og meget godt kor, som ofte glædede os, også nu ved elevmødet. Så kom *Ingeborg Søgårds* store time; af 136 elever havde hun vist 130 gymnaster, så det må kaldes fint. Gymnastikken var skøn og i alle måder vellykket. Efter aftenbordet opførte lærerkredsen med bistand af de sædvanlige trænedede kræfter fra nabolaget et utrykt skuespil af pastor *Rald*: Hroar og Helge. Jeg har andetsteds i denne bog omtalt dette skuespil. Jeg synes, det er et værdifuldt skuespil, og det blev tolket med forståelse og dygtighed; det blev vistnok for alle tilskuerne en indholdsrig og meget smuk aften.

Fra elevmødet.

Sent på aftenen sluttede vi på flisepladsen, og næste morgen drog elevmødets sidste deltagere bort med et på gensyn næste år.

*

Vi havde som sædvanlig nogle fællesture i omegnen. Af disse er der særlig grund til at nævne hele skolens deltagelse i den store gymnastikfest ved Høve strand, hvor sommerpigerne viste gymnastik. En søndag var en stor flok af pigerne med flere af lærerne på Nekselø, og senere var en mindre flok i København, hvor Frost og Ingeborg Søgård var kyndige vejvisere. Vi havde st. Hans tur til Svendsbjerg, ligesom vi havde en lille munter sommerfest den 2. juli, hvor det især glædede os at se mange af vintereleverne.

Sommeren svandt hurtigt. Den vemodsfulde stemning sidst i juli lod os alle fornemme, at sommerskolens afslutning var nær. Og så sluttede vi da, glade og taknemmelige for en rig sommer.

4.—8. august holdt »Grundtvigsk Konvent« møde her under valgmenighedspræst Th. Balslevs ledelse. Ca. 80 deltagere, mest præstefolk, deltog. Ordførere var: Folketingsmand Erik Appel (Dansk og tysk i grænselandet), frk. Karen Bardenfleth (Menighedstanken og missionen), forstander Uffe Grosen (Folket efter Guds orden og vilje), sognepræst Niels Petersen (Bibeltimer), docent, dr. theol. Skydsgård (Bibeltimer, nogle af søndagsevangeliernes lignelser), biskop D. Smith (Den hellige nadver i den ældste menighed og vor stilling til den nu), stiftprovst Pontoppidan-Thyssen, biskop Øllgård (Bøn i Jesu navn). Ved et offentligt møde talte biskop Øllgård og professor Villh. Grønbech, og en musikanten blev givet af violoncellisten Louis Jensen og pianistinde fru Esther Wegener.

*

Som årets sidste møde nævner jeg endelig det store efterårsmøde 21.—23. sept. Jeg gad vide, hvornår det første efterårsmøde blev holdt i Vallekilde. Det går i alt fald langt tilbage. Efterårsmøderne her har betydet en del i egnens liv, og de har visseligt betydet meget for Vallekilde højskole. Også gennem disse møder er der knyttet en forbindelse mellem egn og skole, som er værdifuld.

Dette års talere var: *C. P. O. Christiansen, Oscar Geismar, Erik Gelting-Hansen, Uffe Grosen, Vald. Nielsen, Jens Rosenkjær* og *Tage Rydal*. *Chr. Demuth* og frue læste søndag aften, *Tage Rydal* mandag aften.

*

Ved slutningen af det skoleår, jeg her har omtalt, forlader Margrethe Lydersen Vallekilde. Det var til maj 1927, at hun kom hertil som leder af det store køkken. Med undtagelse af to år, da hun var hjemme i Vest-

Skolens faste stab.

jylland for at passe sin meget syge søster, har Margrethe Lydersen ledet det mangeartede og omfattende arbejde her. Det har været 12—13 års krævende og ansvarsfuldt arbejde. Vel har Margrethe Lydersen haft mange og gode hjælpere, men det store ansvar hvilede alligevel særligt på hende. Med overlegen dygtighed, på alle måder, blev arbejdet ledet. Det har betydet meget for Vallekilde højskole. Hvad enten det gjaldt de mange hverdage eller de større og mindre festdage, så vidste alle, at på Margrethe Lydersens regeringsområde skulde det nok klappe. Den tryghed, som bevidstheden herom gav os andre, har sparet os for mange bekymringer.

Mens det vel kun var få elever, der ret kom til at kende Margrethe Lydersen, så lærte de unge piger i køkkenet hende til gavns at kende; Lydersens gamle piger vil aldrig glemme hende; hun var deres kloge vejleder og gode ven, og hun har fulgt mange af dem gennem årene, ligesom de ofte søgte til hende.

Hvad Margrethe Lydersen gennem sit arbejde har betydet for gerningen her, kan vi ikke sige hende tak nok for. Vi prøver alligevel i vort sind at sige hende en stor tak — for hendes arbejde, ja, men allermest for hendes væren iblandt os; som nogen indenfor og udenfor lærerkredsen fyldte hun sin plads; jævnbyrdig med andre gav hun gennem 12—13 år indhold og mening i navnet Vallekilde højskole.

Margrethe Lydersen ønskede nu at prøve sin egen skude; hun overtog til 1. november et gammelt og anset pensionat i København.

Til hendes afløser som køkkenchef har vi fået Asta Holm Mortensen, der ligesom sin forgænger stammer fra Vestjylland; hun var i 1928 elev her og var derefter i flere år medhjælper i stuer og køkken. Asta Holm Mortensen, som siden fik tid til et længere ophold på Island, har sidst i 2—3 år været køkkenchef på Salling ungdomsskole. Det er med glæde og tryghed, at vi tænker på, at hun nu står på Margrethe Lydersens plads.

*

Jeg beder til slut om, at gamle elever og venner vil modtage vor tak for al godhed og hjælp i det svundne år. Lærerkredsen, lærerhjemmene, min kone og jeg sender jer alle hilsen med ønsket om en god jul.

Uffe Grosen.

Hjemmene og de unge *).

Det danske samfund er som et af havens store træer — med kraftig, stærk stamme, med mange grene, med høj hvælvet krone. Alt dette kan vi se og glædes ved. Men til træet hører også de tusinde store og små rødder, som jorden skjuler. Af de tusinde rødders sundhed og kraft afhænger hele træets vækst. Solens varme og himlens dug vil lidet nytte, om rødderne er syge.

Det danske samfund er som træet. Meget af samfundet kan vi se og glædes ved: vore frugtbare marker og kønne haver, vore glimrende veje og trafikmidler, vore hospitaler og skoler og meget andet. Men samfundets rødder, vore tusinde hjem, kan vi kun delvis se. Det væsentlige i hjemmet lever i det skjulte og skal leve i det skjulte. Men som træets vækst er afhængig af roden, således er det danske samfunds, det danske folks sundhed og vækst afhængig af hjemmet. Personligt som samfundsmæssigt er der næppe noget vigtigere folkeligt spørgsmål for os end dette: at vore hjem må bevare deres sundhed og styrke.

Man har i de sidste 10—20 år fremhævet, vistnok med rette, de forøgede farer, som truer hjemmet. Man har f. eks. peget på hele den industrielle udvikling, som i udpræget grad har opløst det gamle arbejdsfællesskab i byhjemmet. Manden går til een arbejdsplads, sønnen og datteren til en anden og tredje, husmoderen måske til en fjerde. Selv om denne udvikling ikke er nær så

---

*) Tale ved et husmoderstævne før den store krig.

truende på landet og i følge arbejdets samling og natur i landbohjemmet næppe nogen sinde vil blive det, så kender vi dog også herude til den udvikling i mange hjem.

Men hvis det bare var et teknisk-økonomisk forhold, som her greb ind i arbejdsfællesskabet, så fik det endda være. Vi kan i alt fald kun i ringe grad ændre det forhold. Var det endda således, at hjemmet var det sted, hvor vi i fritiden naturligt og gerne hørte sammen, så var det vel udtryk for, at hjemmets indre kraft var i behold. Det er ikke bare arbejdet og arbejdspladsen, som bestemmer over os og præger os, men det er også og for de unges vedkommende måske endda mere, fritiden og fritidssystemerne. Hjemmets splittelse i fritiden fortæller måske mest, hvor alvorligt problemet er. Man kan nævne forskellige forhold til forklaring af dette problem. Man kan pege på både ældres og yngres forlystelsesbegær, man kan med føje henvise til sociale forhold, især til kummerlige boligforhold, man kan tænke på frygten for tomheden, den tomhed, som mennesker kan fornemme i deres hjem — og så flygter de ud. Disse spørgsmål er jeg nødt til at nævne; men jeg vil ikke gå længere ind på dem, da vore tanker skulde gå i anden retning ved denne lejlighed. Men jeg vil for øvrigt gerne tilføje, at jeg har ikke nævnt disse vanskeligheder og svagheder for at synge med på den almindelige klagesang om vor tids elendighed og de gode gamle tiders herlighed. Jeg tror, at den engelske historiker John Buchan har ret, når han siger: »Den menneskelige natur elsker at lovsynge svundne tider og smæde de nuværende . . . den ældste babyloniske lertavle er en klage over tidens forfald . . . «

Den gamle tid kendte hjem med en sjælden stærk holdning; de dannede det bedste voksested og værn for dansk ungdom. Men der var også andre hjem; vi ved

så vel fra historieforskningen som fra den mundtlige overlevering om den dyriske dorskhed, om den fuldkomne mangel på al sans for et ædlere liv, som prægede andre hjem. Vore nutidshjem kender til vanskeligheder og farer, det er vel også rigtigt at sige forøgede farer, ikke mindst i forholdet til vore unge; men det er her som på næsten alle andre områder overfladisk og urigtigt at male glorien om det gamle hjem og dets ungdom, mens man moraliserende begræder det nuværende hjem og nutidens unge.

Vi erkender imidlertid vanskelighederne, og dem vil vi prøve at se i øjne her i dag. Jeg vil så bede Dem om slet ikke at tænke på, at der står en belærende foredragsholder foran Dem, for det er ikke tilfældet. Jeg kunde vel nok om så mange andre emner holde oplysende foredrag, som kunde være til belæring. Men det kan jeg ikke om dette emne: Hjemmene og de unge. Jeg er stillet som De; jeg har nogle børn, som er på vej til at blive voksne. Men alene den kendsgerning gør, at jeg vel skal vare mig for at stå frem for en stor forsamling af kvinder, hvoraf mange er mødre med en rigere erfaring end jeg, og sige: sådan og sådan ved jeg, vi skal gøre. Som far har jeg mine håb og forventninger, men også min frygt og ængstelse. Jeg er altså væsentlig stillet som De. Men jeg har måske een forudsætning frem for Dem, en forudsætning, som formodentlig er grunden til, at De har opfordret mig til at tale om denne vigtige sag, den nemlig, at jeg gennem min gerning kender så mange unge, Deres unge sønner og døtre. Jeg har måske et noget bredere grundlag at tale ud fra end de fleste af mine tilhørere. Men jeg vil helst, at De opfatter min tale som et indlæg i en samtale mellem forældre.

Vi går nu til spørgsmålets brændpunkt. Vi har i forvejen erkendt, at forskellige forhold angriber særlig

hårdt nutidshjem, og vi har erkendt, at tidens rastløse jag med dens utallige fremmede tillokkelser frister ældre og navnlig vore unge. Men spørger vi: hvad er den centrale vanskelighed i spørgsmålet om hjemmene og de unge, så forekommer det mig at være denne, at vi bliver fremmede overfor hinanden, at vi ikke forstår hinanden, at vi går ved siden af hinaeden. Det kan vise sig deri, at værdier, som de ældre og vi midaldrende regner for store, og som vi også regnede for store, da vi var unge, honoreres med et ligegyldigt skuldertræk af de unge nu. Modsat kan unge sind henrykkes af noget, vi fra vore fædre lærte at se ned på. Sommetider kan vi fornemme, at vore unge og vi går rundt med hver sin målestok. Vi tror dog, vi har samme mål at stile efter, men synsvinklen, hvorunder vi ser mod målet, er forskellig, og netop det volder vanskeligheden. Spændingen mellem de to parter øges ved den langt større selvstændighed, vor slægts unge har indlevet sig i. Denne større selvstændighed er en naturlig følge af vore egne handlinger. Man kan ikke kalde verdensdeles ungdom ud i en blodig verdenskrig og fortælle de unge, at alt nu afhænger af dem — for så bagefter at tro, at de unge vil være føjelige og indordne sig så let som før. Man kan heller ikke i store lande gennemføre revolutioner især ved de unges hjælp, uden at det får til følge, at disse unges selvfølelse og selvstændighed vældigt øges. De danner sig en egen norm for tankegang, optræden, væremåde.

Spørgsmålet er nu, om vi har vilje og evne til at forstå de unge. Her har mødre vist i hvert fald nemmere ved at forstå, end vi fædre har. Kvinder hænger sig mindre i meninger og anskuelser, end mænd gør. Kjeld Abell har i sit fortrinlige skuespil *Anna Sophie Hedvig* givet et træffende og stærkt udtryk herfor. I dette skuespil truer en konflikt mellem forældre og søn

med at sprænge hjemmet. På den ene side står sønnens mangel på form, hans hensynsløshed, men også hans ærlighed og ufordærvede samvittighed, hans udtalte modige samfølelse med det menneske, som vel i verdens øjne har øvet en forbrydelse, men som har handlet ud fra en ophøjet menneskelig tilskyndelse. På den anden side faderen med sin respekt for traditioner og overleverede værdier — ganske vist er hans ærbødighed for værdierne temmelig udvendige; men han vil gerne se det gode gamle fortsat. Han forstår slet ikke sønnen. Mellem dem står moderen. Hun står i anskuelser nær sin mand. Det er for hende selvfølgelig. For øvrigt synes hun at være slet ingen ting; hun er så forjasket, så ribbet for alt menneskeligt indhold, som en kvinde næsten kan blive; en pjadrende, grufuld overfladisk bourgeoisidame, en gås. Og så er hun alligevel inderst inde ikke alene en rigtig moder, men også et rigtigt menneske. Da konflikten mellem far og søn fører lige hen til brudet, så tager moderen resolut sit parti. Hun tager sit valg på sønnens side, skønt hun ikke forstår sønnen. Men hun siger de ord, som skærer tværs igennem alle meninger: »Man kan forlade så meget — sin mand, sin elsker, sin ven, sin kammeret — men ikke sin søn — ham er man i familie med . . .«

Hvor det drejer sig om søn og datter, kan moderen næsten altid bedre »forstå« end faderen. Efter menneskelige erfaringer og forudsætninger skulde det i lignelsen om den fortabte søn have været en mor og ikke en far, som modtog den hjemvendende søn. Moderkærligheden er nu engang den stærkeste og mest udholdende kærlighed på jord. Og den kærlighed giver en egen forståelse, som ganske vist ikke er en almindelig objektiv forståelse. For når det drejer sig om at forstå de unge i almindelighed, de unge, som er i vort hjem, i vort sogn, i vort land, så tror jeg nok, mandens for-

ståelse rækker mindst lige så langt som kvindens. Under alle omstændigheder er der megen brug for vor forståelse af de unge, det er vel endog den væsentligste betingelse for et godt forhold mellem de to parter. Men skal forståelse nås, så må vi først og sidst møde vore unge, hvadenten det er vore egne voksne og halvvoksne børn eller de unge, vi har i vort hjem, med *tillid*.

Jeg har i sommer givet mine unge piger den stil: »Hvad kan en husmoder vente af sin unge pige, og hvad kan denne vente af sin husmoder«? Til ære for de unge piger må jeg sige, at de skrev mest om, hvad deres husmoder kunde vente af dem. Men når de kom til spørgsmålet om, hvad den unge pige kunde vente af sin husmoder, så nævnte de alle som det allerførste: at der vises os tillid; tillid i vort arbejde, tillid i vort forhold til husets børn, tillid til vor udnyttelse af fritiden. Vises der os mistillid, så er alt tabt.

Tillidsspørgsmålet er for nylig bragt frem i en særlig forbindelse. Man har atter rejst problemet om bedre værelser for vore unge medhjælpere, især karlene. Nu er det vist ubestrideligt, at karlekamrene en del steder er for ringe. Man siger så i visse kredse til forsvar for denne tilstand: ja, men indretter vi varme og hyggelige værelser for vore karle, så bliver karlekamrene de egentlige opholdssteder i fritiden, og det ønsker vi ikke. Skal de unge være henvist til karlekamrene, er vi utrygge. Vi sætter pris på, at vor dagligstue også er vore karles og pigers dagligstue.

Jeg vil gerne sige, at denne opfattelse kan udtrykke noget af det allerstærkeste og værdifuldeste i vort landbohjem. Samhørsfølelsen, viljen til at dele fritid så vel som arbejdstid med de unge er så værdifuld, så den kan slet ikke betales med nok så komfortable opholdsstuer for karlene. Men for øvrigt kan jeg ikke se, det er rigtigt at opstille et skarpt enten-eller; sunde og

gode værelser for de unge behøver slet ikke at udelukke, at dagligstuen også er de unges dagligstue.

Der kan imidlertid være hjem, hvor forskellige forhold gør det vanskeligt med samling i fælles dagligstue. Men forholdet kan være særdeles godt endda, hvis de unge for øvrigt ved, at forældre og husbondsfolk vil dele noget med dem. Er tilliden det første, som de unge håber på og venter at møde fra os, så er interesse for deres verden det næste. Man må bryde sig om dem. Vi skal ingenlunde stikke vor mening under stolen; men vi skal finde tid til at høre, hvad de unge mener.

Det er da foreløbig mit indlæg i vor samtale i eftermiddag: lad os vise vore unge tillid, og lad os dele med dem andet end arbejde og slid, lad os drøfte med dem ikke blot vore spørgsmål, men også deres. Lad os finde tid til at samles med dem i vore hjem og uden for vore hjem. Og lad os så kun kræve af dem et ordentligt arbejde præsteret. Det kan ikke mindst husmoderen gøre med den ret og myndighed, som eget eksempel giver.

Vi har i dag villet drøfte spørgsmålet om hjemmet og de unge. Vi ved, at hjemmet, i hvert fald i Nord-europa, gennem århundreder har været folkelivets kerne, folketræets rod. Vi tør håbe, at hverken sociale onder eller moralske brøst nogen sinde skal ødelægge roden for vort samfund. Vi håber, at vore hjem må leve, og at fra dem skal en tillidsfuld ånd og kærlig interesse slå de unge i møde, så de må drages og fastholdes i og omkring vore hjem.

Uffe Grosen.

Blandede meddelelser.

Bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« trykkes i 3800 eksemplarer.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles lærlingeforening« kan enhver blive, som normalt i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 2 kr. (for hver 2 kr. indtegnet årsbidrag tilsendes et eksemplar af årsskriftet). På grund af den overordentligt store prisstigning på papir og trykningsomkostninger er det desværre i år og indtil videre nødvendigt at forhøje foreningsbidraget til 2,50 kr.; så snart det igen bliver muligt at nøjes med det lave bidrag, vil det ske; men det må huskes, at årsskriftet i en lang årrække er blevet betalt med mindre penge end tilsvarende årsskrifter fra andre skoler. Vi venter, at gamle elever vil forstå dette; for øvrigt håber vi, at vi meget snart kan vende tilbage til den gamle pris.

Medlemmer af lærlingeforeningen vil først i december få årsskriftet tilsendt på postopkrævning. *Forandring af adresse må meldes til kassereren, frk. Karen Nielsen, Vallekilde, inden hvert års 1. sept.*

Mod indsendelse af 1 kr. i frimærker kan ældre årgange af årsskriftet fås hos kassereren.

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge (*elevmøde*) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli*. Mange af deltagerne kommer den foregående lørdag aften. *Tæpper, lagner og håndklæder må medbringes til mødet*. Nogle kan måske også let medbringe et telt. *Ernæringskort medbringes*.

Eiterårs mødet 1942 afholdes i de 4 dage søndag—onsdag den 20.—23. sept. Alle er velkomne til mødet. De, der ønsker at overnatte her ved nævnte lejlighed, må selv medbringe sengeklæder og håndklæder. Der holdes *ikke* lørdag den 19. sept. nogen særlig sammenkomst for gamle elever.

Lokale elevmøder vil i 1942 antagelig blive holdt de sædvanlige steder.

Da så meget er usikkert i vor tid, må vi dog hen-vise til bekendtgørelser i de lokale blade, hvor nøj-agtig tid og sted vil blive opgivet.

Skolen får helt eller delvis frit tilsendt et stort antal dagblade, ugeblade og tidsskrifter. Vi påskønner denne imødekommenhed og takker derfor.

Sidste skoleårs elever.

Vinterholdet 1940—41.

Aarup, Svend Aage, Sdr. Broens Mark, Ilbro St.
 Andersen, Aage Vagner, Hagedsted, Gislunge.
 Andersen, Bent Møller, Ørbækgaard, Ørbæk St.
 Andersen, Gunnar Nøhr, Næsbykov, Slagelse.
 Andersen, Hermod Nøhr, Næsbykov, Slagelse.
 Andersen, Niels Villemoes, »Skovgaard«, Braade.
 Antonsen, Ernst Skoven, »Skoven«, Bindslev.

Bak, Frede, Rodskov, Løgten.
 Bennetsen, Lave, Høm, Ribe.
 Bertelsen, Poul, Vollerup, Vraa.
 Brarup, Anthon, Sdr. Bork.
 Brogaard, Evald, »Lunden«, Fensten, Ørting.
 Broholm, Svend, Kr. Helsingø, Gørlev.
 Bruhn, Helge, Callisensvej 17, Hellerup.

Carlmann, Armand, Berlin W 62, Courbierstr. 6.
 Christensen, Erling, Ølstykke.
 Christensen, Hans, Oreby, Sdr. Bjærgø.
 Christensen, Jens Frederik, Kidserup, Hvalsø.
 Christensen, Karl Ejnar, Loicendal, Gudumholm.

Dahl, Erik, Svinninge St.
 Degn, Rasmus, Knudstrup Løve.
 Drost, Johannes, Egeslevmagle, Skelskør.

Fransen, Søren Bertel, »Aarupgaard«, Fjerritslev.

Grunnet, Svend Østergaard, Nr. Vissing, Skanderborg.

Haase, Poul, Solvænget 8, København Ø.
 Hansen, Børge Damgaard, Tange, Sig, Varde.
 Hansen, Erik, Kyndeløse, Kirkehyllinge.

Hansen, Hans Henrik, »Dyssehøj«, Remkolde, Klarskov.
 Hansen, Povl Hedegaard, V. Saaby, Hvalsø.
 Hansen, Povl Trier, Vallekilde.
 Hansen, Poul Viggo, Lyndby, Kr. Saaby.
 Hansen, Svend, »Aasgaard«, Høve, Dalmose.
 Hummellose, Ejnar, Hanbjerg.
 Høgh, Arne, Karlby, Horslet.

Ipsen, Aage, »Lærkelund«, Klemensker.

Jacobsen, Jens Aksel, Hanning, Sædding.
 Jakobsen, Osvald, Ø. Brønderslev.
 Jensen, Arne Dalsgaard, Brøndum, Hobro.
 Jensen, Kaare, Kattrup, Hasselager St.
 Jensen, Kresten Møller, Vester Balleby, Lemvig.
 Jensen, Kristian Brøstrup, Rødding.
 Jensen, Lars Otto, Bitris, Kirke Hyllinge.
 Jensen, Richardt, Baarup, Kirke Eskildstrup.
 Jensen, Svend, Lybæk, Hee St.
 Jensen, Vagner, Korning, Hatting.
 Jensen, Villy Krogsbæk, Bjerregaarden, Karlby, Hornslet.
 Jeppesen, Peder, Velling, Ringkøbing.
 Jepsen, Arne Halborg, Gl. Vindevej, Skive.
 Jepsen, Tage, Velling, Ringkøbing.
 Johansen, Svend Kaare Vithus, Stestrup, Kirke Eskildstrup.
 Juul, Aage, Hesselballegaard, Ormslev.
 Jørgensen, Ernst Klarskov, Kyndeløse, Kirkehyllinge.

Kalstrup, Kjær, Melby, Hjortshøj.
 Kirkegaard, Andreas, Vrenderup, Faaborg, Varde.
 Knudsen, Hans Børge, »Riisgaard«, Herslev, Roskilde.
 Koed, Peter Frede, St. Ebberup, Sorø.
 Kristensen, Poul, Kaastrup, Kalundborg.
 Kristensen, Povl, Mogenstrup, Regstrup.

Langballe, Merrild, Hvalpsund.
 Larsen, Erik, Ebbehøjgaard, Igelsø, Holbæk.
 Larsen, Niels Chr., Obling, Sdr. Bork.
 Larsen, Niels Holger Holmegaard, Brobyværk.
 Lauridsen, Gravers, Højvang, No St.
 Laursen, Johannes, Krejbjerg St.
 Leen, Øjvind B., V. Dalsgaard, Vidstrup.

Lundsgaard, Hans, Ørbæk St.
 Lyhne, Kristian Ejner, Søvig Nygaard, Outrup.
 Lynard, Ludvig Dyrberg, Nygaardsvej 63, St., Kbhvn. Ø.

Madsen, Henry, Løve, Løve St.
 Mortensen, Ernst Chr., Gl. Holmstrup, Slagelse.
 Mortensen, Niels Peter, Venslev, Rude.
 Mortensen, Osvald, Egelevgaard, Nr. Alslev.
 Munch, Holger, Møllhauge, Gern St.
 Møller, Frede, Krabbesmark, Lomborg, Bonnet.

Nielsen, Alfred, Skovgaard, Skuderløse, Braaby St.
 Nielsen, Arne Møller, Gammelstrup, Stoholm.
 Nielsen, Georg, Vestervang, Starreklinde St.
 Nielsen, Ingemann, Kirke Eskildstrup.
 Nielsen, Karl Aage, Oldrup, Hundslund.
 Nielsen, Kristen, »Vangsborg«, Vejerslev, Vils.
 Nielsen, Niels Bæk, Dalgaard, Velling, Ringkøbing.
 Nielsen, Niels Klode, Fuur.
 Nielsen, Werner, Atterup, Grevinge.
 Nordestgaard, Jens, Sønder Esp, Tim.
 Nygaard, Stig Holmen, Riis, Faarevejle.

Olesen, Albert, Jersie, Lille Skensved.
 Olsen, Einar Th., »Bakkedal«, Faxe.
 Olsen, Erling, Sejbæk, Sjørup, Viborg.
 Olsen, Kaj Arvig, Frydensberg, Mørkøv.
 Olsen, Svend, »Egedal«, Herrestrup, Grevinge.
 Odgaard, Malthie, Tastum, Stoholm.

Pedersen, Ernst, Tvedesminde, Eriksholm Mark, Holbæk.
 Pedersen, Holger H., Særslev Mølle, Jullerup.
 Pedersen, Kai Dines, Balleskovgaard V. Saaby.
 Pedersen, Poul Ryel, Kyndeløse, Kirkehylinge.
 Pedersen, Vagn Søgaard, Uglerup, Holbæk.
 Petersen, Ejnar, Røjle.
 Petersen, Hans, Vallekilde.
 Petersen, Jørgen, Gudum, Slagelse.
 Petersen, Ove, Jersie, Lille Skensved.
 Petersen, Svend Alfred, Kildegaard, Raaby, St. Heddinge.
 Poulsen, Knud, Søften, Hinnerup.
 Poulsen, Poul L., Hollændergaard, Hønske, Viby St., Sj.

Raben, Marinus, Rostrup, Gadbjerg.
 Rasmussen, Aage, Skamstrup, Mørkøv.
 Rasmussen, Ejvind, Sdr. Mølle, Grenaa.
 Rasmussen, Knud Pilehøj, Ugledige, Allerslev St.
 Rasmussen, Poul, Hejninge, Slagelse.
 Rasmussen, Vagn Møgeltoft, Termestrup, Mørke.
 Roed, Harald, Højaard, Bramdrup, Bramdrupdam.

Simonsen, Ernst, Hvalpsund.
 Stenbæk, Mogens Kolind, Svogerslev, Roskilde.
 Stigsgaard, Leif, Gimlinge, Flakkebjerg.
 Søndergaard, Ole, Ølstrup, Lervang.
 Søndergaard, Vagn, Ølstrup, Lervang.
 Sørensen, Jørgen Holm Klejs, Besser, Tranebjerg, Samsø.
 Sørensen, Karl Aage, Malling St.

Thalund, Anders Stræde, Nedergaard, Snebjerg, Herning.
 Thomsen, Mikkel, Høm, Ribe.
 Thulesen, Ejnar M., Svendstrup, Korsør.

Winsten, Gunnar, Bellinge St.

Voigt, Povl Fr., »Stenbækgaard«, Glostrup, Vig.

Østergaard, Einar, Lemming, Lemming St.

Sommerholdet 1941.

Andersen, Anna-Lise Borregaard, Ingemannsvej 56, Viby,
 Jylland.

Andersen, Grethe, Gudmindrup, Højby, Sj.
 Augustinussen, Helga, Smidstrup, Hvalsø.

Bach, Grethe, Vadum.
 Bjerg, Marie, Nørhede, Lervang.
 Bjerre, Dagny, Schæfergaard, Esbjerg.
 Brogaard, Høge, »Solborg«, Bybæk pr. Vejle.
 Bruhn, Vagn, »Overdrevsgaarden« pr. Lejre.
 Brøn, Vagn, »Folkens skolen, Søllested, Lolland.

Buur, Grethe, Langbjerggaard, Brøndbyvester, Glostrup.
 Boye, Grethe, Nordgaard, Grevinge.
 Bønding, Henny, Bostrup, Jebjerg St.

Christensen, Grete Frost, Jerslev, Jylland.
 Christensen, Jytte, Billesvej 18, Nykøbing Sj.
 Christensen, Sisse, Brugsforeningen, Rudme St.
 Christensen, Mette Christine, »Bredbjerg«, Skærbæk.
 Christoffersen, Ingeborg, V. Vandet pr. Thisted.
 Christoffersen, Vera, Drejød Skov pr. Svendborg.
 Christoffersen, Karen, Kohavevej 26, Trørød, Vedbæk.

Dal, Bet, Løvegade 40, Slagelse.
 Dal, Inger, Løvegde 40, Slagelse.
 Dalsgaard, Karen Bilstrup, Jebjerg St.
 Diederichsen, Frida, Jeising, Sønderjylland.

Flydtkjær, Emma, Timring pr. Vildbjerg.
 Flydtkjær, Karen, Timring pr. Vildbjerg.
 Frederiksen, Gudrun, Humlegaard, Krejbjerg St.

Glarbjerg, Lilly, Bregning, Spjald.
 Godsk, Ingrid, Tuen, Sindal.
 Graversen, Anna Kirstine, Tim St.
 Graversen, Klara, Tim St.
 Gundesen, Dagny, Kjelst, Billum St.
 Gyldenkærne, Helga, Svogerslev, Roskilde.
 Gødvad, Else Madsen, Edslev, Hørning St.

Hansen, Agnethe, Bjælkerup pr. St. Heddinge.
 Hansen, Ellen, »Grøngaard«, Nyby, Brørup St.
 Hansen, Else Margrethe, »Maglegaard«, Lyndby, Kr. Saaby.
 Hansen, Eva, Glostrup, Braade.
 Hansen, Inga, »Lykkebjerggaard«, Asnæs.
 Hansen, Inger, Vejlø Bro, Næstved.
 Hansen, Karen Hedemark, Lindeskov pr. Ellested.
 Hansen, Kirsten, Gunslev, Nr. Alslev.
 Hansen, Kirsten, Norske Allé 3, Holte.
 Hansen, Signe, »Askov Dalgaard« pr. Vejen.
 Henning, Marie, Lem St.
 Henriksen, Astrid, Breum pr. Jebjerg.
 Holm, Inger, Højby Mejeri, Højby St.
 Højland, Tove, Kildegaard, Slagelse.

- Iversen, Dorthe, Grætrup, Roslev.
 Iversen, Karen, Grætrup, Roslev.
- Jensen, Ane, Blankebjerg, Faarevejle.
 Jensen, Dora, Frihaven, Skjellebjerg.
 Jensen, Emmy, Fyel Mosegaard, Vestbirk.
 Jensen, Grethe Efferbach, Gl. Landevej 6, Vallensbæk
 Strand, Glostrup.
- Jensen, Hilda, »Bakkeg.«, Svallerup, Kalundborg.
 Jensen, Ingrid, »Kildebo«, Asnæs St.
 Jensen, Ingrid, Bjerreg., Tornby pr. Tornby St.
 Jensen, Karen, Lybæk pr. He St.
 Jensen, Lillie, Gudhjem, Bornholm.
 Jensen, Lilly, »Lyshøj«, Boulstrup St.
 Jensen, Marie Kirstine, Serridslev, Tvingstrup.
 Jensen, Signe, Sdr. Esp, Tim.
 Jensen, Thora, Vrøgum St.
- Jochumsen, Gerda Marie, Kisserup, Udby pr. Holbæk.
 Jørgensen, Bente, Dyrslægeboligen, Snese.
 Jørgensen, Gudrun, Hune pr. Blokhus.
 Kalsgaard, Anna, Skivevej 61, Holstebro.
 Kjærgaard, Ragnhild, Mejrup, Holstebro.
 Kortbek, Karen, »Jølby Nygaard«, Erslev, Mors.
 Kristensen, Kirsten, Tjennemarke Skole, Søllested.
 Kristiansen, Gerda, Vindelev, Jellinge.
 Kristiansen, Johanne, Bjergby, Hjørring.
 Kruse, Gina, Skimmede, Tølløse.
 Larsen, Agnes, Skovsgaard, Farstrup.
 Larsen, Bertha, Reersø, Saksøbing.
 Larsen, Bodil, Magleby, Klippinge.
 Larsen, Hjørdis Øyan, »Vibeholmg.«, Ørsted, Haudrup.
 Larsen, Irma Christina, Jerslev, Jyll.
 Larsen, Karen, Magleby, Klippinge.
 Larsen, Kirsten, Ebbeskov, Faxe.
 Larsen, Margit, Sierslev, St. Heddinge.
 Lauridsen, Gudrun, Darum, Bramminge.
 Lohmann, Else Ruth, Nyelandsvej 81 St., Kbhvn. F.
 Marchussen, Helga, Jelstrup, Haubro.
 Madsen, Thilde, »Staveled«, Vamdrup St.
 Meyer, Christine, Frøslev, Padborg.
 Misfeldt, Connie, Hjertensfrydsgade 7¹, Nyboder, Køben-
 havn K.

- Møller, Anna Marie, Rønnebærvej 20, Nakskov.
 Møller, Marie, Voldby »Langagergaard«, Grenaa.
 Nielsen, Agnete, Vitved, Skanderborg.
 Nielsen, Edith M., Børglum pr. Vraa.
 Nielsen, Ellen, Vallekilde.
 Nielsen, Gudrun, Halskov pr. Højslev.
 Nielsen, Helga, Kvarmløse Mark, Tølløse.
 Nielsen, Helga Schouby, Asylvej 7, Risskov.
 Nielsen, Kathrine, Kidserup, Holbæk.
 Nielsen, Kirstine E. »Horsens Hedegaard«, Skørping.
 Nielsen, Kristine, Faster Mejeri, Skjern.
 Nørgaard, Kirsten L., Slotsallé 36, Slagelse.
 Olesen, Karen Balling, »Flintbjerg«. Rold, Arden.
 Olsen, Astrid, Søndergaard, Allerslev, Lejre.
 Olsen, Birthe, Herstedvester, Taastrup.
 Olsen, Marie, Bjernede pr. Sorø.
 Olsen, Ruth, »Hyldedal«, Rødding, Sdr. Jylland.
 Pedersen, Frida, »Søndervang«, Grønbjerg.
 Pedersen, Lilly, Norsgaard, Krejbjerg, Salling.
 Pedersen, Inger, Forum, Guldager.
 Pedersen, Signe, »Damgaard«, Herborg.
 Pedersen, Tove Bjerrum, Lumby, Beldringe.
 Pedersen, Esther Folmer, Tunegaard, Hedehusene.
 Petersen, Ester Overby, »Birkelund«, Ans By, Jylland.
 Petersen, Inger, Ebbeskov, Faxe.
 Petersen, Inger Bruun, Arnakke gl. Skole, Vipperød St.
 Petersen, Karen, »Højstrupgaard«, Dalmose.
 Pingel, Sigrid, Ejby Mejeri, Ll. Skensved.
 Poulsen, Helga, Stubberup, Skælskør.
 Poulsen, Inger, Sterkelsvej 38, Næstved.
 Rasmussen, Edel Inger, Humlebækgade 49¹, København.
 Rasmussen, Ingeborg Led, Kragelund, Ørbæk St.
 Rasmussen, Karen, Øksendrup St.
 Reiner, Lise, Azaleavej 28, Kbhvn., Valby.
 Riber, Clara, Hygum, Esbjerg.
 Rønne, Gunver, Gudhjem, Bornholm.
 Sams, Edith, Frøslev, Mors.
 Sejbjerg, Erna, Mejrup, Holstebro.
 Skipper, Ellen, Sættrup, Hornum.
 Skov, Kirsten, Himlingøje, Vallø.
 Steen, Astrid Fenger, »Tottenborg«, Lillerød.
 Stender, Ane Marie, »Engbo«, Knarreborg.

Sørensen, Elin Maglegaard, Maglegaard, Tjæreby.
Sørensen, Gudrun, Ll. Kastrupg., Haraldsted, Ringsted.
Sørensen, Ragna, Tømmerup Holmeg., Kalundborg.
Sørensen, Grete Lindgaard, Tange St., Jylland.
Thomsen, Edith Marie, Foulum pr. Ullits.
Toft, Karen Marie, Tjørnegaardsvej 6, Gentofte.
Visby, Gerda, Thorsted pr. Thisted.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1940—41.

	Vinter	Sommer	Ialt
Fra København	3	9	12
— Roskilde amt	13	8	21
— Frederiksborg amt	1	1	2
— Holbæk amt	24	18	42
— Sorø amt	13	9	22
— Præstø amt	5	10	15
— Odense-Assens amt	3	3	6
— Svendborg amt	3	5	8
— Maribo amt	1	6	7
— Ålborg amt	3	6	9
— Hjørring amt	5	7	12
— Viborg amt	7	10	17
— Thisted amt	2	4	6
— Århus amt	7	3	10
— Skanderborg amt	1	4	5
— Randers amt	7	1	8
— Ribe amt	6	8	14
— Ringkøbing amt	16	15	31
— Vejle amt	3	3	6
— Haderslev amt	—	1	1
— Åbenrå amt	—	1	1
— Tønder amt	—	2	2
— Bornholms amt	1	2	3
— Tyskland	1	—	1
Ialt.....	125	136	261

Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening

14. juli 1940—20. juli 1941.

Indtægt.	Kr.	Ø.	Udgift.	Kr.	Ø.
Kassebeholdning 20. juli 1940	6237	40	Trykning af årsskriftet	3331	00
Medlemsbidrag	6230	62	Porto	1953	26
Salg af gl. årsskrifter	8	00	Forsendelse af årsskriftet	70	00
Renter	238	80	Bestyrelsens rejseudgifter	13	50
Salg af Povl Hansens bøger	35	00	Understøttelse til elever	1160	00
			Konvolutter og blanketter	246	50
			1000 kort	28	75
			Tegninger til årsskriftet	40	00
			Kassererens løn	275	00
			Povl Hansens mindeløg	40	00
			Blomster til Gravene i anl. af jubilæet 1940	28	00
			Forskelligt	7	50
			Udgifter i anledning af jubilæumsfesten	600	00
			Gave til Sigrud Trier Hansen 6/1 1940.	400	00
			Kassebeholdning 20. juli 1941	5156	31
	12749	82		12749	82

Regnskabet er gennemgået og fundet rigtigt, kassebeholdningen er tilstede.

Sørsløv, d. 17/7 1941. *Aksel Fredslund.*

Vallekilde, d. 17/7 1941. *Valdemar Nielsen.*

INDHOLD:

	Side
<i>Uffe Grosen:</i> Folkenes sag	3
<i>Hans Trier Hansen:</i> Dansk ungdomssamvirke	15
<i>Erik Gelling-Hansen:</i> Nadverens venskabstegn	20
<i>Troels Trier:</i> Niels Larsen Stevns	27
<i>Valdemar Nielsen:</i> En personligheds tilblivelse	32
<i>Kr. Killemose:</i> Ungdommens forlystelseliv	43
<i>Borge Krebs Lange:</i> Lidt om menneskets livsaldre	52
<i>Adia Frost:</i> Er vor retsbevidsthed i fare	60
<i>Uffe Grosen:</i> Fra Vallekilde folkehøjskole	68
<i>Uffe Grosen:</i> Hjemmene og de unge	93
Blandede meddelelser	100
Sidste skoleårs elever	102
Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole 1940—41	110
Regnskab for Vallekilde folkehøjskoles elevforening	111